

Lastensuojelun asiakkaina olevien nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön puuttuminen laitossijoituksessa

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Virve Friman-Tiihonen

Opinnäytetyö, AMK

Helmikuu 2022

Terveys- ja hyvinvointialat

Sosionomi (AMK)

Friman-Tiihonen Virve

Lastensuojelun asiakkaina olevien nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttö laitossijoituksessa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Helmikuu 2022, 60 sivua

Terveys- ja hyvinvointialat. Sosionomi (AMK). Opinnäytetyö, AMK

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttö on usein syynä nuoren sijoitukseen lastensuojelulaitokseen. Nuorten huumeiden käyttöön liittyy usein myös muita ongelmia, kuten mielenterveysongelmat, jotka jäävät helposti huomioimatta. Nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön pitää puuttua heti, kun se havaitaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata keinoja ja menetelmiä, joilla voidaan puuttua nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön nuoren ollessa laitossijoituksessa ja kuinka ammattilainen voi tukea nuoren päihteetöntä elämää. Huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöä edeltää usein myös muiden päihteiden käyttö ja kokeilu. Opinnäytetyön tutkimusongelmaksi muodostui lastensuojelun laitossijoituksen mahdollisuudet puuttua nuorten (12–17 v) huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön tietoperusta muodostuu nuoruudesta käsitteenä, lastensuojelusta sekä huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytöstä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Kirjallisuuskatsauksen aineisto kerättiin eri tietokantoja hyödyntäen. Aineisto koostuu kahdesta kirjasta, kolmesta vertaisarvioidusta artikkelista sekä neljästä eri tieteellisestä kokoomateoksesta ja tutkimuksesta. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tuloksista tulee ilmi laitossijoituksen mahdollisuudet puuttua nuorten päihteiden käyttöön. Menetelmät jakautuivat; mini-interventio, sosiaalinen vahvistaminen, lastensuojelulain mukainen rajoittaminen ja motivoiva haastattelu yhdessä kognitiivisen käyttäytymisteorian kanssa.

Nuorten ja heidän perheidensä kokemukset sijaishuollosta saamastaan tuesta, sisältäen myös alaikäisten päihteiden käytöstä johtuvan tahdonvastaisen hoidon vaikutukset, on merkittävä kohde jatkotutkimukselle.

Avainsanat (asiasanat)

nuori, alaikäinen, huumeet, laittomat lääkkeet, lastensuojelu, laitossijoitus, nuorisokoti

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

.

Friman-Tiihonen Virve

Intervention in the young clients use of drugs and illicit medicine in institutional placement of child protection

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, February 2022, 60 pages

Health and welfare. Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The use of drugs and illegal medical is often the reason for a young person's institution placement. There are often other problems associated with the drug problem among young people, such as mental health problems that are easily overlooked. The use of drugs and illicit medical by young people should be addressed as soon as it is detected.

The aim of the thesis was to describe the means and methods that can be used to address the use of drugs and illegal drugs by young people in institutional settings and how a professional can support a young person's drug - free life. The use of drugs and illicit medical is often preceded by the use and experimentation with other intoxicants. The research problem of the thesis was the possibilities of institutionalization of child welfare to intervene in the use of drugs and illegal drugs by young people (12-17 years).

The thesis was carried out as a descriptive literature review. The knowledge base of the thesis consists of the concept of youth, child protection and the use of drugs and illegal medicals and related legislation. The material of the literature review was collected using various databases. The material consists of two books, three peer-reviewed articles and four different scientific compilations and studies. The data were analyzed by data-driven content analysis.

The results show the possibilities of institutional placement to intervene the use of intoxicants by young people. The methods were distributed; mini-intervention, social reinforcement, restriction under the Child Welfare Act, and motivational interview along with cognitive behavioral theory.

The experiences of young people and their families with support from foster care, including the effects of involuntary treatment for juvenile drug use, are an important area for further research.

Keywords/tags (subjects)

young, drugs, illegal medical, child welfare, underage, drug(s), intervention,

Miscellaneous (Confidential information)

.

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Lastensuojelu	5
2.1	Sijaishuolto	6
2.1.1	Avohuollon tukitoimet	6
2.1.2	Kiireellinen sijoitus	8
2.1.3	Huostaanotto	8
2.2	Sijoituspaikkana lastensuojelulaitos	8
3	Nuori, huumeet ja laittomat lääkkeet	9
3.1	Nuoruus elämänvaiheena	9
3.2	Nuorten huumeiden ja päihdyttävien lääkkeiden käyttö	10
3.3	Nuorten käyttämät huumeet ja laittomat lääkkeet	13
3.4	Nuorten huumeiden käyttöön puuttumista ohjaava lainsäädäntö	15
4	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys	16
5	Opinnäytetyön toteutus	16
5.1	Tutkimusmenetelmä	16
5.2	Aineiston keruu	17
5.3	Aineiston analysointi	20
6	Nuorten huumeiden käyttöön puuttuminen	24
6.1	Mini-interventio	24
6.2	Sosiaalinen vahvistaminen	25
6.2.1	Sosiaalinen vahvistaminen	25
6.2.2	Altistavat ja suojaavat tekijät	27
6.3	Lastensuojelulain mukainen rajoittaminen	29
6.4	Motivoiva haastattelu ja kognitiivinen käyttäytymisterapia	32
7	Pohdinta ja johtopäätökset	35
7.1	Luotettavuus ja eettisyys	37
7.2	Tutkimuksen arviointia	39
8	Jatkotutkimus	40
	Lähteet	43
	Liitteet	49
	Liite 1. Tiedonhakuprosessi	49
	Liite 2. Opinnäytetyön aineiston arviointi	52
	Liite 3. Esimerkki aineiston analyysistä	58

Kuviot

Kuvio 1. Nuorten huumeiden käyttö etenee prosessinomaisesti.....	12
Kuvio 2. Analyysiprosessin eri vaiheet	22

Taulukot

Taulukko 1. Opinnäytetyöhön mukaan otetut tutkimukset, kirjat ja artikkelit.....	22
Taulukko 2. Tiedonhakuprosessi. Kuvaus tiedonhausta.....	49
Taulukko 3. Opinnäytetyön aineiston arviointi.....	52
Taulukko 4. Esimerkki aineiston analyysistä	58

1 Johdanto

Huumeiden kokeilu ja käyttö ovat lisääntyneet viimeisten vuosien aikana. Tilastoja tutkiessa se koskee kaikkia ikäryhmiä, myös lapsia ja nuoria. Huumeausaineiden käyttöön liittyy usein myös muita ongelmia, joista yksi on laittomien päihdyttävien lääkkeiden käyttäminen sekä näihin liittyvä seka-käyttö. (Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet, 2018.)

Media välittää uutisia, joissa käsitellään alaikäisten tekemiä rikoksia, joihin liittyy usein huumeita. Huumeiden käytön kasvaessa myös rikollisuus kasvaa.

Lastensuojeluilmoituksia tehdään yhä enemmän vanhempien päihteiden käytön vuoksi, mutta monella vanhemmalla ongelmat ovat varsin laaja-alaisia. Käyttö on myös siirtynyt yhä nuorempiin. Tämä ilmiö toistuu myös alaikäisten kohdalla. Koulussa tehtyjen terveystarkastusten perusteella huume-kokeiluja on tehnyt 9 prosenttia peruskoulun ja 14 prosenttia lukion oppilaista. Ammattikouluissa vastaava luku on 20 prosenttia. (Rönkä & Markkula, 2020.) Vuoden 2019 kouluterveystarkastuksen vastaajia oli peruskoulun 8. ja 9. luokilta yhteensä 87283, lukion 1. ja 2. vuosiluokilta 44597 ja ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuosiluokilta 23419 henkilöä. Kannabiksen kokeilu ja käyttäminen ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa. (Kouluterveystarkastus, 2020.)

Huosta-hankkeen (2014–2015) päätuloksista löytyy tieto, että vuonna 2016 nuorten sijoituksen syynä ovat tai taustatekijänä ovat olleet alkoholi 59 prosentilla yli 13-vuotiaista sijoitetuista, muiden huumeiden käyttäminen on ollut syynä 49 prosentilla. (Heino, Hyry, Ikäheimo, Kuronen & Rajala, 2016, 117.) Lastensuojelun sijoitustoimenpiteenä sijoitettujen määrä oli vuonna 2020 alle 18-vuotiaista lapsista 19 086. Osuus oli 1,6 prosenttia väestön vastaavasta ikäryhmästä, väestön 0–20-vuotiaista. Sijoituksen kesto on voinut olla päivistä useisiin kuukausiin. (Lastensuojelu, 2021.)

Ongelmien haitatessa nuorten kasvua ja kehitystä mukaan tulee lastensuojelu. Nuoren ja perheen tilanteen kartoittavat sosiaalityöntekijät. Kartoitettaessa tilannetta pohditaan, mikä on paras tapa auttaa nuorta. Usein vanhemmillakin on päihteiden väärinkäyttöä, ja he eivät kykene huolehtimaan nuoresta. Ongelmien ollessa moninaiset mukaan astuu lastensuojelun asiakkuus sekä lastensuojelulaitokseen sijoitus.

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan sellaisten alaikäisten nuorten huume- ja päihdekäyttöä, joilla on lastensuojelun asiakkuus nuorisokodissa. Lastensuojelun asiakkaat ovat iältään 12–17-vuotiaita alaikäisiä lapsia. Aihe on ajankohtainen huumeiden ja laittomien lääkkeiden väärinkäytön lisääntyessä. Opinnäytetyö on rajattu huumeisiin ja laittomiin lääkkeisiin.

Omassa työssäni olen käyttänyt nuori-sanaa viitatessani sijoitettuihin alaikäisiin, joten päätin siksi myös opinnäytetyössäni käyttää nuori-sanaa. Olen työskennellyt pitkään nuorten parissa ja näin nähnyt ja kokenut nuorten erilaisia ongelmia. Näistä päihteiden käyttö ja sen jatkuva lisääntyminen aiheuttavat itsessäni suurta huolta. Kiinnostus opinnäytetyöhöni lähtee siitä näkökulmasta, että voin kehittää myös itseäni alan ammattilaisena.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoa lastensuojelun työntekijöiden keskuudessa nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytöstä ja siihen liittyvistä tekijöistä ja keinoista puuttua käyttöön. Alaikäisten huumeiden käytöstä uutisoidaan paljon, mutta keinoista puuttua siihen ei. Alaikäisten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön tulisi mielestäni puuttua varhain, viimeistään lastensuojeluasiakkuuden alkaessa. Siksi on tärkeää selvittää, miten asiaan puututaan ja mitä menetelmiä lastensuojelun laitos sijoituksen työntekijöillä on käytössään. Alaikäisten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytöstä on tehty paljon tutkimuksia, mutta vähemmän on tehty eri interventioita tai käsitellään erilaisia väliintulon keinoja. Opinnäytetyössä käsitellään päihteiden käyttöä rajaten päihteet huumeisiin ja laittomiin lääkkeisiin. Teoriatietoa ja aineistoa etsiessä on huomioon otettu myös ne tutkimukset, joissa käsitellään päihteitä, päihdekäyttöä ja sekakäyttöä, ja tarkastelun kohteena ovat alaikäiset nuoret. Teoriaosuutta etsiessä käytettiin tietokantoina google scholar ja Finna tietokantoja. Haku tehtiin manuaalisesti. Haku tehtiin suomen ja englannin kielellä.

Tutkimus toteutettiin kirjallisuuskatsauksena sisällönanalyysimenetelmällä. Opinnäytetyössä asiaa tarkasteltiin tutkimuskysymysten valossa. Opinnäytetyö tuottaa tietoa lastensuojelun asiakkaina olevien nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytöstä, vastaten tutkimuskysymykseen, miten laitos sijoituksessa puututaan nuorten (12–17 v) nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön. Opinnäytetyötä varten luettiin kirjallisuutta myös englannin ja ruotsin kielellä sekä tarkasteltiin tutkimustuloksia ja aikaisempaa tutkittua tietoa. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena ilman toimeksiantajaa.

2 Lastensuojelu

Vuonna 2020 lastensuojeluilmoitus tehtiin 87 233 lapsesta. Näistä kiireellisesti sijoitettiin 4 662 lasta tai nuorta, joka on edelliseen vuoteen verrattuna kolme prosenttia enemmän. Uusia huostaanottoja tehtiin vuoden aikana 1 688. (Lastensuojelu, 2020.) Kiireelliseen sijoitukseen voi olla monia syitä. Näistä mainittakoon muun muassa se, että vanhemmat eivät pysty huolehtimaan lapsestaan päih-teiden käytön tai mielenterveysongelmien takia tai lapsi käyttäytyy itsetuhoisesti tai käyttää päih-teitä, huumausaineita tai lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Syynä voi olla myös nuoren rikollisuus tai väkivaltaisuus. (Kiireellinen sijoitus, 2020.)

Päihdehoitoa tarvittaessa lastensuojelussa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Lastensuoje-lussa huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön puuttumisella voidaan ehkäistä ja auttaa nuoren kasvua ja hyvinvointia, johon liittyy fyysiset ja sosiaaliset ongelmat. (Von der Pahlen, Lepistö & Mart-tunen, 2013, 112.)

Lastensuojelun lähtökohtana on aina nuoren etu. Nuoren huoltaja tai vanhemmat ovat aina ensisi-jaisesti vastuussa nuoren kasvusta, kehityksestä ja hyvinvoinnista. (L 13.4.2007/417.) Vanhempien on turvattava lapselleen ikään kuuluva kehitys ja hyvinvointi. Viranomaisten velvollisuus on tukea vanhempia kasvatustehtävässä ja tarjottava perheelle tarvittaessa apua tarpeeksi varhain. (Lasten-suojelun arvot ja periaatteet n.d.) Tarvittaessa perhe ohjataan lastensuojelun palveluiden piiriin. Lastensuojelun asiakkaaksi päästyä vanhemmille ja/tai nuoren kasvatuksesta vastaaville henkilöille järjestetään tarvittavat palvelut ja tukitoimet. Tarpeen vaatiessa nuori voidaan laittaa sijoitettuna kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena. (L 13.4.2007/417.)

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia järjestämään tarpeen mukaan ehkäisevää lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, joka on laadultaan riittävää, eli se tarjoaa perheiden tarvitsemaa apua ja tu-kea. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarkoittaa, että lapselle tai perheelle on tehty asiakas-suunnitelma, jonka perusteella toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Perhekohtaista lastensuojelua on nuoren kiireellinen sijoitus, joka toteutetaan avohuollon tukitoimena. Kiireellistä sijoitusta seuraa huostaanotto, jos lapsen kasvua ja kehitystä ei pystytä turvaamaan avohuollon tu-kitoimilla (L 13.4.2007/417.) Lapsen ja perheen on mahdollista saada perhetyötä. Perhetyön tarkoi-tuksena on lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen, joilla vahvistetaan perheen vuorovaikutusta ja voimavaroja. (Perhetyö ja tehostettu perhetyö, 2020).

Ehkäisevää lastensuojelua ovat kunnan järjestämät hyvinvointia edistävät palvelut ilman lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevää lastensuojelua ovat esimerkiksi tuki ja erityinen tuki tarjottuna opetuksessa, päivähoidossa, nuorisotyössä sekä neuvolassa. Näitä käytetään myös lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla. (Ehkäisevä lastensuojelu, 2021.)

Lastensuojelun periaatteisiin kuuluu varmistaa nuoren iän mukainen kasvu ja kehitys sekä hyvinvointi. Nuoren tulee saada oman iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa, ymmärrystä ja kiintymystä. Nuorelle tulee turvata kasvuympäristö, henkinen koskemattomuus, turvallinen itsenäistyminen sekä kasvaminen vastuullisuuteen huomioon ottamalla kulttuurinen, kielellinen ja uskonnollinen tausta. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet, n.d., L 13.4.2007/417.)

2.1 Sijaishuolto

Lastensuojelun sijaishuollon tehtävänä on nuoren tai nuoren kasvatuksen ja hoidon järjestäminen kodin ulkopuolella. Syynä tähän voi olla nuoren kiireellinen sijoitus, huostaanotto tai lastensuojelulain 83. artiklan väliaikaismääräys. (Sijaishuolto, n.d.) Lastensuojelulain 83. artiklan mukaan väliaikainen päätös nuoren olinpaikasta sekä hoidon ja kasvatuksen järjestämisestä voidaan antaa nuoren tai huoltajien pyynnöstä (L 13.4.2007/417). Sijaishuolto voi toimia perhekodissa, ammatillisessa perhekodissa, lastensuojelulaitoksessa eli nuorisokodeissa, jotka toimivat laitosmuodossa, sekä muualla kodin ulkopuolella. (Sijaishuollon muodot, n.d.)

2.1.1 Avohuollon tukitoimet

Avohuollon tukitoimet on tarkoitettu perhe- ja yksilökohtaiseen auttamiseen nuoren tilanteessa. Avohuollon tukitoimien tarkoitus on auttaa ja edistää nuoren kehitystä sekä vahvistaa nuoren huoltajien kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Tukitoimia ovat nuoren ja perheen tilanteen heikentyessä muun muassa ongelmien selvittäminen, taloudellinen tukeminen, tehostettu perhetyö tai nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelun avohuollon tukitoimet, n.d.) Nuori saa tarvittaessa hoito- ja terapiapalveluita, ja/tai perhe ohjataan perhekuntoutukseen. Asiakkuuden alkaessa perhe ja nuori saavat oman sosiaalityöntekijän, joka koordinoi nuorelle ja perheelle annettavia palveluita. (Sijoitus avohuollon tukitoimena, n.d.)

Lastensuojelun asiakkaille on aina tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma ohjaa lastensuojelun toimintaa ja toimii dokumentoinnin välineenä ja asiakirjana. Asiakassuunnitelmaan kirjataan, mitä tukea nuori ja perhe tarvitsevat ja saavat. Asiakassuunnitelmaan määritetään perheille tarkoitettut sosiaalipalvelut, toimeentulotuki ja ehkäisevä toimeentulotuki. Suunnitelmaan kirjataan avohuollon tukitoimien tavoitteet, jotka tarkastetaan asiakassuunnitelmapalaverissa. (Avohuollon asiakassuunnitelma, n.d.)

Avohuollon tukitoimien ollessa riittämättömiä voidaan perheelle tarjota nuoren sijoitusta kodin ulkopuolelle. Tämä tehdään aina perheen kanssa yhteistyössä. Sijoituspaikka valitaan perheen ja nuoren tarpeiden mukaan yksilöllisesti määrääjäksi. Sijoituksesta päätettäessä on kuitenkin arvioitava sijoituksen kesto, joka voi olla enintään kolme kuukautta. Sen jälkeen arvioidaan tilanne uudestaan. Sijoituksen tavoitteet arvioidaan yhdessä sosiaalityöntekijän ja nuoren sekä perheen kanssa. (Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä, 2020, 225.)

Sijoitusmuodon muuttuessa ei vanhempien asioista päättäminen muutu, vaan se säilyy nuoren huoltajilla kokonaan. Huoltajien oikeus on päättää nuoren kasvatukseen liittyvistä asioista, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Lastensuojelulain 11 luvun rajoitustoimenpiteet eivät yllä avohuollon tukitoimena sijoitetulle nuorelle. (Sijoitus avohuollon tukitoimena, n.d.)

Nuori voidaan sijoittaa lastensuojeluyksikköön avohuollon tukitoimena, jos nuoren tuen tarpeen arviointi tai kuntoutus sitä vaatii tai jos nuoren huoltaja on väliaikaisesti kykenemätön huolehtimaan nuoren kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Avohuollon sijoitus vaatii aina huoltajan suostumuksen yli 12-vuotiaille. Sijoitus perustuu vapaaehtoisuuteen, joten lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden soveltaminen ei ole sallittua. Huoltajan tai vanhemman ja nuoren välistä yhteydenpitoa ei myöskään voi rajoittaa. Nuoresta huolehtiminen ja nuorta koskevat päätökset säilyvät kuitenkin huoltajilla. Avohuollon sijoitus on suunnitelmallinen toimi, jota ohjaa asiakassuunnitelma. (Sijoitus avohuollon tukitoimena n.d.)

2.1.2 Kiireellinen sijoitus

Lapsen tai nuoren ollessa vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa voidaan lapsi sijoittaa kiireellisesti kodin ulkopuolelle. Avohuollon sijoitus voidaan tehdä kiireellisenä silloin, kun se täyttää huostaanoton kriteerit. Kiireellistä sijoitusta käytetään silloin, kun nuoren terveyttä ja ikätason mukaista kehitystä täytyy turvata myös rajoitustoimenpitein. (L 13.4.2007/417.)

Kiireellisen sijoituksen syy tai tarve voi tulla nopeasti, jos kodin olosuhteet tai puutteet nuoren hoidossa muuttuvat nopeasti tai vaarantavat välittömästi nuoren kehitystä. Nuoren oma käytös voi olla myös syynä kiireelliseen sijoitukseen. Käytös voi olla rikollisuutta, itsetuhoisuutta tai päihteiden käyttöä. (Kiireellinen sijoitus, 2020.)

Kiireellisen sijoituksen tullessa kyseeseen voidaan käyttää rajoitustoimenpiteitä. Kiireellistä sijoitusta ei voi tehdä yksityinen toimija, vaan se edellyttää aina viranomaispäätöstä. Nuoren ja perheen kriisit eivät tule aina virka-aikana, joten päätöksentekijä on usein virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys. (Kiireellinen sijoitus, 2020.)

2.1.3 Huostaanotto

Nuori voidaan ottaa huostaan, jos hänen huolenpidossaan tai kasvuolosuhteissaan on puutoksia, jotka voivat vaarantaa vakavasti nuoren turvallista kasvua ja kehitystä tai jos nuori vaarantaa vakavasti kehitystään, kasvua tai hyvinvointiaan päihteiden käytöllä tai tekee muun kuin vähäisenä pidettävän rikoksen tai osoittaa muuta vastaavanlaista käytöstä. Huostaanottoon ei tarvita nuoren eikä tämän huoltajien suostumusta. Huostaanoton aikana sosiaalihuollosta vastaava toimielin päättää nuoren hoidosta ja olinpaikasta. Tähän sisältyy kasvatus, valvonta, opetus ja muu huolenpito. (Huostaanotto, 2020.; L 13.4.2007/417.)

2.2 Sijoituspaikkana lastensuojelulaitos

Laitossijoitus tapahtuu lastensuojelulaitoksessa. Lapsi tai nuori sijoitetaan lastensuojelulaitokseen, jos perhehoitoon sijoittaminen ei ole mahdollista esimerkiksi nuoren haasteellisen käytöksen takia. Laitossijoitus on usein asianmukainen ratkaisu murrosikäiselle sijaishuollossa olevalle nuorelle. (Lastensuojelulaitokset, n.d.)

Laitossijoituksella sijoitettavat nuoret ovat yleensä yli 13-vuotiaita. Lastensuojelulaitokseen nuorta sijoitettaessa on kyseessä avohuollon tukitoimi, kiireellinen sijoitus tai huostaanotto. (Juotasniemi, 2016.)

Lastensuojelulaitoksilla voi olla omia erityisosaamisen alueita, ja alaikäisten päihdekuntoutukseen on olemassa myös siihen tarkoitettuja paikkoja. Laitosten erityispiirteet on syytä tarkastaa sijoituksen alkuvaiheessa etsittäessä sijoituspaikkaa. (Lastenkoti, nuorisokoti, n.d.) Lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) velvoittaa kiinnittämään huomion huostaanoton syihin, nuoren tarpeisiin sekä merkityksellisten ihmissuhteiden ylläpitoon sijaishuoltopaikkaa valitessa.

Lastensuojelulaitosten toiminta perustuu moniin lakeihin ja oikeussäännöksiin, joista tarpeellisimpia ovat muun muassa lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä laki nuoren huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä sosiaalihuoltolaki (L 13.4.2007/417). Lastensuojelulaitoksia eli nuorisokoteja valvovat monet eri tahot, ja valvonta ja vastuu jakautuvat näin eri toimijoiden kesken. Erilaiset roolit jakautuvat kuntien, aluehallintoviraston (Avi) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston välille. (Lastensuojelun valvonta, n.d.)

Lastensuojelulaitoksissa nuoren arki pyritään järjestämään hyvin tavanomaiseksi, ja siellä on normaalit arjen rutiinit, jotka ovat nuorelle kuntouttavaa ja turvallista. Arki pitää sisällään säännöllisen elämänrytmin. Säännöllisyys tuo elämään turvallisuuden tunteen ja tunteen elämänhallinnasta sekä luo ennustettavuutta. (Lastenkoti, nuorisokoti, n.d.)

3 Nuori, huumeet ja laittomat lääkkeet

3.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuori ja nuoruus ovat käsitteinä hyvin monitahoisia ja vaihtelevia. Monenlaiset määritelmät kulkevat esityksissä mukana, ja usein tulkinta vaihtelee. Yleisesti puhuttaessa nuoresta ihmisestä tai nuoruudesta tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden välistä ikävaihetta. Laki määrittelee nuoruutta sen ollessa myös kulttuurisidonnaista. Lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotias on lapsi, 18–20-vuotias on nuori, kun taas nuorisolaki määrittää alle 30-vuotiaat nuoriksi. (L 1285/2016.)

Nuorisotyöttömyys käsittää 15–24-vuotiaat työttömät. Yhdistyneet kansakunnat (YK) viittaa käsitteellä nuoret 15–24-vuotiaisiin. Nuorelle ja nuoruudelle on hyvin vaikea löytää tarkkaa määritelmää jo edellä mainittujen seikkojen vuoksi. Lapsuuden ja aikuisuuden välistä määritelmää nuoruus, ei tunneta kaikissa kulttuureissa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen nuoria, jotka ovat iältään 12–17-vuotiaita.

Nuoren kehitys on hyvin yksilöllistä. Toisilla nuorilla näkyy ulospäin kaikki mieleen vaikuttavat asiat, kun taas toisilla ei ole lainkaan murrosiän murrosvaihetta. (Marttunen & Karlsson 2013, 7.) Nuoruus itsessään on täynnä mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Haasteiden lisäksi nuoruus on nuorelle itselleen haavoittuvaa aikaa. Osalla nuorista voi olla haasteita ja ongelmia, jotka heijastuvat heidän elämässään pahoinvointina, ahdistuksena tai häiriökäyttäytymisenä. Näillä tarkoitetaan käytöshäiriöitä, rikollisuutta ja aggressiivisuutta. Nuorilla voi olla myös erilaisia mielenterveyden häiriöitä. Nuorten tunneperäisiä ongelmia ovat masennus ja ahdistuneisuus. Tyypillistä on, että häiriöitä, kuten mielenterveyden häiriöitä, ahdistusta ja päihdekäyttöhäiriöitä, voi esiintyä nuorilla useampia samanaikaisesti. (Marttunen & Karlsson, 2013, 10–11.)

3.2 Nuorten huumeiden ja päihdyttävien lääkkeiden käyttö

Nuoret kokeilevat päihteitä jo varhaisessa nuoruusiässä. Suomalaisten nuorten päihteiden käyttöä seurataan usealta eri taholta, kuten kouluterveyskyselyillä ja nuorten terveystapatutkimuksilla (NTTT). Kansainvälistä vertailutietoa saadaan eurooppalaisesta ESPAD-tutkimuksesta ja Maailman terveysjärjestön tutkimuksista (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs and the EU drugs Agency publish 2019 report, 2020).

Kouluterveyskysely kartoittaa vuosittain nuorten päihteiden käyttöä. Mukana ovat peruskoulun 8.–9.-luokkalaiset sekä lukion ja ammattikoulun opiskelijat. Kyselyn tuloksista ilmenee kehitys edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn perusteella nuorten tupakan polttaminen sekä alkoholin käyttö ovat vähentyneet, mutta kannabiskokeilut ovat laajenneet edelliseen vuoteen verrattuna. Laittomien huumausaineiden kokeilu ja käyttö on yleistynyt, vuonna 2018 kannabista oli kokeillut jo 24 prosenttia nuorista. (Karjalainen ym., 2018.) Haitallista päihdekäyttöä ilmenee noin 5–10 prosentilla nuorista. Säännöllisestä päihdekäytöstä seuraa riski myös muille ongelmille myöhemmin elämässä. (Kosola, Niemelä & Niemelä, 2018.)

Nuorten huumeiden kokeilu alkaa yleensä kannabiksella ja laajenee sitä kautta kovempiin huumeisiin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos painottaa kuitenkin, että sekä kovat että miedot huumeet ovat kummatkin haitallisia. Yleisimmät nuorten käyttämä huumeet ovat olleet kannabis, ekstaasi ja amfetamiini. Päihdyttävien lääkkeiden suosio on myös noussut kokeilukäytössä ja käytettynä. (Marttunen ym., 2012.) Huumeiden käyttö etenee yleensä asteittain, prosessinomaisesti. (Kuvio 1.)

Nuorten mielenterveysongelmilla on todettu olevan yhteys päihteiden käyttöön ja ongelmiin. Näistä tunnetuimpia ovat olleet mielenterveys- ja käytösongelmat, tarkkaavaisuuteen liittyvät ongelmat sekä ahdistuneisuus. (Marttunen, Huurre, Strandholm & Viialainen, 2013.)

Stacey Dooleyn (Yle, 2016) tekemässä dokumentissa ”Lapset huumeidiilereinä” (2019) mainitaan paikat, joissa nuoret myyvät huumeita sosiaalisen median välityksellä. Käytössä on älypuhelimien sovellukset Snapchat, Instagram ja Facebook. Näihin pystyy tekemään niin sanotun valeprofiilin, joka ei ole oma. (Yle Areena, 2019; Thomas, 2017.) Suomalainen Yleisradio on selvittänyt asiaa ja havainnut saman asian. Suomalaiset nuoret myyvät ja ostavat huumeita myös samoja internetalustoja sekä Tor-verkkoa hyödyntäen. (Yle Areena, 2019; Rogers & Goldstein, 2012.) Huumeiden saantia pidetään helppona (Rogers & Goldstein, 2012; Kerkkä & Pietarinen 2016).

Osaamista sijaishuoltoon-hanke, kehittää Pohjois-Pohjanmaan lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevien työntekijöiden osaamista. (Laine & Pietilä, 2020.) Hankkeessa on tehty kysely Pohjois-Pohjanmaan alueen lastensuojeluyksiköihin. Kyselyllä on kartoitettu nuorten päihteiden käyttöä. Vastaajat ovat olleet iältään 14–29-vuotiaita nuoria.

Nuoret kertovat vastauksissaan, käyttävänsä amfetamiinia, metamfetamiini ja Subutexia. Subutexia on käsitelty kohdassa väärinkäyttö ja huumeet. Nuoret rahoittavat käyttöönsä muun muassa viikkorahoilla. Käyttöä pidetään kuitenkin ei kovin aktiivisena, koska nuoret ovat sijaishuollossa. Kuitenkin kyselyn tuloksista käy ilmi, että sijoitus on lisännyt yli 50 % päihteiden käyttöä. Kyselyssä on tavoiteltu vastauksia myös, miten työntekijät huomaavat päihteiden käytön. Nuoret ajattelevat, että päihteidenkäyttöön tulisi puuttua viemällä ”hoitoon” laitossijoituksen ulkopuolelle. Nuorten mielestä ohjaajat eivät puutu tarpeeksi. Nuoret myös toivovat kokemusasiantuntijoita käymään lastensuojelulaitokseen. Nuoret toivoivat myös, että päihteiden käyttöön puututaan, siten

että heidät huomataan, välitetään ja päihdekäyttö otetaan puheeksi. (Laine & Pietilä, 2020.) Nuoret kertovat vastauksissaan, että he ovat saaneet päihteitä kavereilta satunnaiskäyttöön. Käytön muodostuessa ongelmalliseksi, hankintaan on tehty rikoksia, rahantarvetta on paikattu myymällä varastettua omaisuutta, tai huumeita on vaihdettu seksiin. (Laine & Pietilä, 2020.)

Nuorten huumeiden käyttö etenee prosessinomaisesti.

Kuvio 1.

3.3 Nuorten käyttämät huumeet ja laittomat lääkkeet

Huumausaineet ovat aineita, jotka vaikuttavat ihmisen psyykkisiin toimintoihin, mielentiloihin ja kognitioihin. Yleiskiehellä huumausaineet määritellään laittomiksi päihdyttäviksi aineiksi. (Päihde-linkki.fi.) Huumeet ovat päihdyttäviä aineita, joiden yksityinen käyttö, hankkiminen, hallussapito, valmistus ja välittäminen ovat lailla kiellettyjä (L 30.5.2008/373). Laittomuuden määrittelee lainsäädäntö eli huumausaineiden määritelmä. Päihteen ollessa laitton se on lainsäädännön mukaan huumausaine. (L 30.5.2008/373.)

Huumeita ja laittomia lääkkeitä on paljon erilaisia, ja niiden vaikutukset ovat erilaiset. Niistä haetaan esimerkiksi piristävää tai rauhoittavaa vaikutusta. (Tarnanen, Alho & Komulainen, 2018.) Lääkeaineita käytetään myös päihdyttävästi eli väärin. Lääkkeiden väärinkäytöllä tarkoitetaan unilääkkeiden tai muiden rauhoittavien lääkkeiden väärinkäyttöä, jolloin lääkettä käytetään ilman reseptiä tai määrystä tai suurina annoksina muuhun tarkoitukseen kuin siihen, mihin lääke on määrätty. Tällaisen käytön yhteydessä on havaittu olevan myös alkoholin tai muun päihteen yhteiskäyttöä. (Lääkkeiden väärinkäyttö, 2021.) Huumeet luokitellaan haittojen perusteella kolmeen eri osioon niiden vaikutuksen perusteella. Näitä ovat fyysiset haitat, huumausaineen riippuvuutta aiheuttavat haitat sekä sosiaaliset haitat. Haittojen arviointiin ei ole kuitenkaan yhtä oikeaa tapaa. (Miten päihteen haittoja voidaan vertailla? n.d.) Huumeita ja laittomia lääkkeitä luokitellaan tiedon keruun perusteella ja vaikuttavan ainesosan perusteella opioideihin, stimulantteihin, rauhoittaviin lääkkeisiin, kannabikseen ja muuntohuumeisiin. (Päihdehuollon huumeasiakkaat 2018, 2020.)

Opioidit tunnetaan kipulääkkeinä. Ne poistavat voimakasta kipua. Opioidit vaikuttavat keskushermostoon lamauttavasti. Päihdekäytössä niillä haetaan euforista hyvän olon tunnetta. Näistä tunnetuimpia, myös nuorten keskuudessa, ovat buprenorfiinit. Esimerkiksi kaupanimestä Subutex myytävää ainetta käytetään myös korvaushoitona. Fyysiset merkit, joista käyttö voidaan havaita, ovat neulan pistojäljet ihossa tai nuppineulanpään kokoiset pupillit. Käytön vieroitusoireet näkyvät pahoinvointina, oksenteluna, ripulina sekä vapinana ja sydämentykytyksinä. (Rogers & Goldstein, 2012, 22.)

Stimulantit, kuten amfetamiini, toimivat piristeenä (Impinen & Rönkä, 2020). Amfetamiinin välittömiä psyykkisiä vaikutuksia ovat euforinen olo ja energisyyden tunne. Amfetamiinin ja metamfetamiini käyttö aikaansaa käyttäjässään aktiivisuuden tunnetta, kiihtymistä ja levottomuutta. Nämä voi

näkyä puheliaisuutena, tai mieliala on riehakas tai aggressiivinen. Tyypilliset ensioireet ovat nopea pulssi ja laajat pupillit. (Alho, 2018, 54.)

Kannabis on erilaisten hamppukasvien (*Cannabis sativa*) nimitys, ja sitä käytetään päihdyttäviin tarkoituksiin. Kannabiksen päihdyttävä vaikutus syntyy kannabinoideista. Kannabista käytetään polttamalla ja höyryttämällä, sitä voi käyttää myös suun kautta ravintoon tai nesteeseen sekoitettuna. (Päihdelinkki.fi.) Polttaminen tapahtuu usein omatekoisella tupakalla eli ”jointtina” (Käypä hoito, 2018). Vaikutusaika riippuu siitä, miten kannabista on käytetty, ja syömällä vaikutusaika on pidempi kuin polttamalla (Niemelä, 2018).

Laittomat lääkkeet, vaikutukset ovat lääkkeen vaikuttavan aineen mukaisia. Lääkkeiden väärinkäytöstä on kyse silloin, kun lääkettä käytetään hoitosuositusta suurempina annoksina tai ilman asianmukaista lääkkeen määräystä (Nuortenlinkki.fi). Läkettä käytetään päihdyttävästi tai sekakäyttönä useita lääkkeitä keskenään, lääkkeiden ja huumeiden sekakäyttö tai lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttö. Nuorten keskuudessa on todettu reseptilääkkeiden väärinkäytön kasvavan (Griffin & Botwin 2010, 52.) Lääkkeiden väärinkäyttö kohdistuu rauhoittaviin tai unilääkkeisiin (bentsodiatsepiinit) tai vahvoihin reseptilääkkeisiin, jotka toimivat kipulääkkeinä (opioidit) (Lääkkeiden väärinkäyttö, 2021.) Päihtymystilaa eniten laittomista lääkkeistä hakevat nuoret. Lääkkeiden väärinkäytöllä haetaan rentoutusta, euforista olotilaa tai sekavaa olotilaa. (Joukanen,2015). Bentsodiatsepiinit lievittävät ahdistusta ja helpottavat unihäiriöitä. Pitkäaikaiskäyttöä tulisi välttää. (Rovasalo,2021.)

Muuntohuumeet, joita ei ole luokiteltu huumausaineeksi lain mukaan, jonka kemiallinen rakenne on työstetty siten, että se muistuttaa vaikutuksiltaan ja rakenteeltaan huumausaineita. Sitä voidaan tilata muun muassa netistä suoraan kotiin. Muuntohuume on psykoaktiivinen aine, jolle ei ole määrätty kaupallista käyttötarkoitusta. Muuntohuumeita ei valvo mikään taho. Näistä tunnetuimpia on Crystal, Kristalli, Speedi Crystal. Muuntohuumeen vaikutus on hyvin samantapainen kuin amfetamiinin, piristävä vaikutus. Kukaan ei kuitenkaan tiedä, mikä on oikea vaikutus, ja mitä muuntohuumeet sisältävät todellisuudessa. Yliannostuksen vaara on tämän vuoksi suuri. (Huumeista, n.d)

Laittomien päihteen yhteiset ensioireet, joilla tunnistaa käytön:

Somaattiset oireet, joita on muun muassa silmissä tapahtuvat muutokset, nuoren käyttäytyminen muuttuu ja painon sekä ruokahalun muutokset kuuluvat ensioireisiin. Nuoren mieliala voi muuttua

äkillisesti, ahdistuneisuus ja masennus kuuluvat mielialan vaihteluun. Nuori muuttuu salailevaksi, kaveri piiri vaihtuu ja koulumenestys huononee huomattavasti. Keskittyminen ei onnistu niin hyvin ja muistissa on ongelmia. (Althaus & Peltola, 2021.)

3.4 Nuorten huumeiden käyttöön puuttumista ohjaava lainsäädäntö

Lastensuojelulaitosten toiminto pohjautuu useisiin lakeihin ja säädöksiin, joista ratkaisevimpia ovat muun muassa lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki ja huumausainelaki ja useat muut. Nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttö on määritelty jo alaikäisille tarkoitetuissa lainsäädännöissä. Huumausaineisiin liittyvä toiminta on kiellettyä.

On tärkeää tietää, mitä päihdyttäviä aineita on olemassa ja miten niitä käytetään, jotta voidaan puuttua niiden käyttämiseen ennalta ehkäisevästi tai ehkäisevällä päihdetyöllä. Puuttumisen menetelminä ovat myös eri interventiot. Nuorten päihderiskiä ja -haittoihin on hyvä puuttua ajoissa, jotta seuraukset eivät johda riippuvuuteen ja syrjäytymiseen. (Soikkeli & Warssell, 2013.)

Lastensuojelulaitoksissa noudatetaan lakien lisäksi sääntöjä. Säännöissä usein mainitaan erikseen, että huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttö on kielletty. Päihdehuoltolaki (L 17.1.1986/41) ja tupakkalaki (L 29.6.2016/549) velvoittavat itsessään tähän. Näiden lisäksi voidaan soveltaa huumausainelakia (L 30.5.2008/373), terveydenhuoltolakia (L 30.12.2010/1326) ja lastensuojelulakia (L 13.4.2007/417).

Nuorten päihteiden, huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttäjien kanssa tehdään päihdetyötä, jota määrittelee aikaisemmin mainittujen lakien lisäksi laki ehkäisevästä päihdetyön järjestämisestä (L 24.4.2015/523). Suomessa ei ole huumetyötä eroteltu kuitenkaan muusta päihdetyöstä. (Markkula & Viskari, 2020, 49).

Nuoren jäädessä kiinni ensimmäistä kertaa huumeiden käyttörikoksesta, hänet otetaan poliisin puhutteluun. Käyttörikoksesta on kyse silloin kun henkilö käyttää tai pitää hallussaan huumausaineita tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausaineita. (Nuortenlinkki.fi). Ensimmäisen kerran ollessa kyseessä nuori vastaanottaa puhuttelun poliisilta. Tarkoituksena on antaa nuorelle esitutkintalain mukainen moite eli huomautus ja rohkaista nuorta päihhteettömään elämään. (Markkula & Viskari,

2020.) Käyttörikoksesta sakotetaan vasta toisen kiinni jäämisen jälkeen. Nuorelle järjestetään myös puhuttelu uudestaan, johon paikalle kutsutaan huoltajien lisäksi sosiaali- ja terveydenhoidon edustus. Tarvittaessa nuori ohjataan sosiaali- ja terveydenhoidon piiriin saadakseen apua päihteettömyyteen. (Valtakunnan syyttäjä, 2018.)

4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on koota tietoa lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden eli nuorten huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytöstä sekä tavoista puuttua nuorten päihteiden käyttöön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen erikoistutkija Raitasalo toteaa nuorten kokeilevan ja käyttävän huumeita, kun samalla alkoholin käyttö vähenee (ESPAD-tutkimus, 2019).

Opinnäytetyön tarkoituksena on huumeita ja laittomia lääkkeitä käyttävien nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tiedon lisääminen ja toisaalta tunnistaa ammattiin liittyvän koulutuksen tarve. Sosiaaliohjaajat, sairaanhoitajat ja lastensuojelun muu henkilökunta voivat kehittää ammatitaitoaan ja ottaa asiat huomioon asiakkaan kanssa työskennellessä, sekä muut asiasta kiinnostuneet saavat tietoa.

Opinnäytetyössä pyritään vastaamaan seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Miten nuorisokodeissa, laitossijoituksessa, alaikäisten asiakkaiden (12–17-vuotiaiden) huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön puututaan?

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmetodiksi valittiin kirjallisuuskatsaus. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kuvata aikaisempaa tutkimustietoa käsiteltävästä aiheesta määrällisesti ja laadullisesti. Kirjallisuuskatsaus jaetaan osiin tarkkuuden, menetelmän ja käyttötavan mukaan.

Kirjallisuuskatsauksen täytyy sisältää tutkimuskysymys, jota määrittelee tutkimusongelma. Tutkimusongelman määrittelyn jälkeen voidaan asettaa hakutermit. Hakua varten voidaan valita aikaväli,

jonka sisällä kirjallisuuslähteet on julkaistu. Tämän jälkeen rajataan ja valitaan tarkasteltavat tutkimukset sekä analysoidaan tutkimusaineisto, josta tehdään kuvaileva tulosten synteesi. (Salminen, 2011, 16.)

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta on yleiskatsaus, ilman tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Valikoitu aineisto voi olla menettelytavallisesti keskenään hyvin erilaista, ja erilaatuisten teoreettisten ja käsitteellisten tutkimusten käyttö on usein merkittävää. Myös lähestymistavat, tieteen alat ja julkaisujen ajankohdat ja foorumit saattavat vaihdella. Tutkimuskysymys ohjaa opinnäytetyön kirjoittamista, ja aineisto voi koostua tieteellisistä tutkimuksista, mutta myös muusta kirjallisuudesta, joka on kysymyksen asettelun kannalta perusteltua. Ilman tutkimuskysymystä ei ohjaaja voi ohjata työn kirjoittamista. (Salminen 2011, 6.) Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen kuuluu eri vaiheita. Ensimmäinen vaihe käsittää tutkimuskysymyksen muodostumisen, jonka jälkeen valitaan hakusanat ja etsitään aineistoa, joka määrittelee kuvailun muodostumista ja tulosten tarkastelua. (Salminen, 2011, 6.)

Tutkimuskysymykset ovat laajoja ja usein kysymyksen muodossa. Tarkka tutkimuskysymys on hyvä, mutta väljä tutkimuskysymys mahdollistaa sen, että tutkimusongelmaa voidaan tarkastella laajasti eri näkökulmista ja ilman liian tarkkoja rajoituksia. Aineisto valitaan tiedonhaun tuloksista, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. (Kangasniemi ym., 2013, 295.) Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen kuuluu kaksi menetelmää, narratiivinen ja integroiva (Salminen, 2011, 6).

Tutkimuksessa hyödynnetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, jonka tarkoitus on aiheeseen liittyvän tiedon tunnistaminen, sen kuvaus, arviointi ja tulkinta. Opinnäytetyön lähestymistapa on narratiivinen kuvaileva kirjallisuuskatsaus eli yleiskatsaus. (Salminen, 2011, 6,7).

5.2 Aineiston keruu

Kuvaileva kirjallisuuskatsausta ohjaa eniten tutkimuskysymys tai tutkimuskysymykset. On ideaali tilanne löytää olennainen aineisto, jonka avulla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin.

Aineiston keruu aloitettiin testihaualla eri tietokannoista. Testihakujen ohella tarkennettiin hakusanoja Finto-palvelun YSO- ja YSA sanastoilla. Tiedonhaun ja aineiston kokoamisen vuoksi valitaan aiheen kannalta keskeiset käsitteet, joita käytetään hakusanoina. Aineiston etsinnässä hyödynnetään tietokantoja, joihin syötetään sopivat hakusanat ja hakulausekkeet. Tiedonhaun tuloksista pidetään

kirjaa. Tarvittaessa niihin pystytään palaamaan myöhemmin. Aineiston kokoaminen ja valinta pohjautuvat tutkimuskysymyksiin, ja niihin haetaan vastausta aineistosta. Aineistoa kannattaa kerätä runsaasti, sillä myöhemmissä vaiheissa karsiminen on helpompaa kuin uuden etsiminen. (Salminen, 2011, 14.)

Tietokannoissa suoritettiin hakuja suomen ja englannin kielellä. Finna-kirjaston, Janus-lehden, Google Scholarin ja Julkarin hauissa otettiin avuksi seuraavia hakusanoja: nuoret, huumeet, lastensuojelu, alaikäinen, nuorisokoti, puuttuminen sekä vaihtoehtoisesti kokeiltuna tunnistaminen. Kansainvälisiin tietokantoihin ProQuest Social ja Google Scholar käytettiin seuraavia sanoja: young people tai teenage, child welfare, underage, drug(s), intervention. Lisäksi aineiston haussa käytettiin manuaalista tiedonhakua. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet, nuori, huumeet, lastensuojelu ja rajoittaminen/puuttuminen ja nuorisokoti, toimivat suomenkielisessä tiedonhaussa asiasanoina. Englanninkielisten asiasanojen kääntämiseen käytettiin MOT-sanakirjaa. Eri hakusanoja myös yhdisteltiin ja näiden hakujen pohjalta valikoituivat materiaalit projektin teoriapohjaksi.

Tiedonhakuprosessia varten laadittiin sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit helpottavat tutkimuskysymyksen kannalta aineiston tunnistamista sekä vähentävät virheellisen katsauksen mahdollisuutta.

Aineiston valinnassa sisäänotto- ja poissulkukriteerit ohjaavat aineistoa ensin otsikkotasolla ja sen jälkeen tiivistelmätasolla, ja lopuksi tarkasteltiin koko tekstiä. Tiedonhaku on kuvattu tarkemmin taulukossa 2.

Sisäänottokriteereinä on ollut:

- aineisto on suomen- tai englanninkielinen
- aineisto on julkaistu aikavälillä 2011–2021
- aineisto on opiskelijalle maksuton (free text)
- asiasanat: alaikäinen, nuori, huumeet, lastensuojelu, puuttuminen tai ikä 12–17-vuotiaat. Englannin kielellä: teenage, underage, drug/Drugs, child welfare, intervention.

Ensimmäiseksi hakulausekkeeksi valikoitui: alaikäinen, huumeet, lastensuojelu, rajoittaminen. Google Scholar -tietokannasta tuloksia löytyi 756. Haku rajattiin vuosiluvulla 2011–2021, kymmenen

vuoden sisällä julkaistuun, tuoreempaan aineistoon. Tuloksia saatiin 682. Näistä rajattiin pois opin- näytetyöt, selaamalla otsikot sekä julkaisun tietokanta paikka Theseus tietokannasta nousseet opin- näytetyöt rajattiin pois. Rajaamista jatkettiin artikkeleihin google scholarin omalla työkalulla ”arvos- teluartikkelit tai kaikki tyypit”. Rajausta suoritettiin arvosteluartikkeleihin. Näistä kaikki olivat kuitenkin opinnäytetöitä, joita saatiin 5 ja rajausta tehtiin jo alkuvaiheessa opinnäytetöihin. Lopulli- seen analyysivaiheeseen jäi 2 valittua teosta hakusanoilla Nuoret, päihteet, nuorisokoti, lastensuo- jelu. Hakusanoja muuttaessa löytyi vielä mukaan 1, joissa hakusanaa vaihdettiin päihteistä huu- meiksi. Google Scholarin kautta mukaan löytyi Orjasniemen kokoama raportti Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä – kohdeilmiöitä, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja. Lapin yliopiston julkaisu. Oppaasta otettiin mukaan kaksi artikkelia, joiden kirjoittajat ovat suorittaneet Moniammatillisen päihdetyön erikoistumistutkinnon. Kirjoittajat Lalli Jaana, Kärki ja Heiskanen Marja-Liisa ovat kirjoittaneet artikkelin ”Tavoitteena päihdetyön tiedon jakaminen”. Lalli on kirjoit- tanut myös ”Nuorten päihteidenkäyttöön puuttumisen malli Metsolassa”.

Palatessani myöhemmin hakutuloksiin, otin mukaan Maikola Petra, kandidaattitutkielman, joka he- rätti kiinnostuksen omaan tutkimuskysymykseeni vastauksena. Alaikäisten huumeiden käyttöön kohdistuvat interventiot, joka koostuu 34 eri tutkimuksesta. Maikolan kandidaattityö tuli myös ma- nuaalisessa haussa vastaan.

Google Scholar -tietokannasta suoritettiin myös toinen haku englannin kielellä, ja hakusanoina oli- vat young people, drug(s), child welfare ja intervention. Englanninkielisiä tutkimuksia oli alkuun mu- kana, mutta loppuvaiheessa ne jätettiin pois, niiden maksullisuuden vuoksi. Sosiaalialan kansainvä- linen ProQuest Social -tietokanta ei tarjonnut aineistoon yhtään valittavaa artikkelia tai tutkimusta.

Janus-tietokannassa käytettiin hakusanoja nuoret, päihteet/huumeet, lastensuojelu ja rajaaminen/. Tuloksia löytyi 269, ja näistä mukaan valikoitui yksi. Pirskanen Marjatta julkaisee tutkimushankkeen tuloksia ammattilaisten käyttöön, julkaisussa Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyy- den edistämiseksi.

Julkari on sosiaali- ja terveystieteiden hallinnon yhteinen avoin julkaisuarkisto. Julkari tieto- kannassa hakusanoina käytettiin nuoret, huumeet, lastensuojelu ja rajaaminen. Tuloksia saatiin 86, joista otsikoiden ja lyhyen tiivistelmän perusteella tarkasteltiin kymmentä teosta ja artikkelia aluksi

ja analyysivaiheeseen jäi neljä. Nämä koostuivat Karjalainen K., Hakkarainen P. ja Raitasalo K. vertaisarvioidusta artikkelista ”Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret”. Julkaistu Yhteiskuntapolitiikka 2019. Mukaan valikoitui vertaisarvioitu artikkeli Forsberg & Tarkkinen, Yhteiskuntapolitiikka julkaisu vuodelta 2013, ”Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa”. Luotettavaksi lähteeksi osoittautui myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisema, Röngän ja Markkulan raportti ”Huumetilanne Suomessa 2020”. Kirjoittajat ovat huumausaineasiantuntijoita eri tieteenaloilta. Sen lisäksi Marttunen, Huurre, Strandholm & Viialainen ovat koonneet oppaan ”Nuorten mielenterveyshäiriöt”. Opas on tarkoitettu nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Julkaisijana Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2013.

Finna-tiedonhakupalveluun suoritettiin haku hakusanoilla nuoret, huumeet, lastensuojelu, puuttuminen. Hakutuloksiin tuli kirjat Rogers & Goldstein, 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat sekä Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta, 2011, kirjoittajat: Satka, Mirja; Alanen, Leena; Harrikari, Timo; Pekkarinen, Elina. Finna-kirjastosta löytyi mukaan haulla progradu tutkielma Ulmanen Sini, 2020. Sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuksia sijaishuollosta ja sen merkityksistä nuorten päihteiden käytölle.

Rajauksesta huolimatta hakutuloksissa tuli vastaan ”Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihtetömyyden edistämiseksi – toimintaohjeita 2010”. Kirjoittanut Pirskanen M. 2010. Valitsin tämän mukaan ensin sisällysluettelon perusteella. Tiivistelmä vaiheen lukemisen jälkeen luettiin koko aineisto.

Tiedonhakuprosessista on tehty taulukko (Liite 1. Tiedonhaku prosessin kuvaus).

5.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön analyysiksi valikoitui sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tekstiaineistosta esiin tekstissä ilmenevät merkitykset. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tutkitavasta asiasta esiin tiivistetty kuvaus siten, että informaatioarvo säilyy. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Laadullinen sisällönanalyysi kulkee lähellä teemoittelua. Laadullisessa sisällönanalyysissä käytetään koodausta. Sisällönanalyysimenetelmässä valitaan ne julkaisut, jotka vastaavat tutkimuskysymyseen, ja tarkastellaan sitä, miten ne suhteutuvat aiempiin tutkimuksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Sisällönanalyysi keskittyy aineiston keskeisimpään sisältöön. Aineistosta tunnistetaan ja nimetään löydetyt sisällölliset kontekstit, jotka koodataan. Koodaus voi olla aineistolähtöistä, jolloin tutkija käsittelee ja etsii tietoa oman mielenkiinnon mukaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Sisällönanalyysin tavoitteena on luoda verbaalinen, selkeä kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. Analyysissä aineisto järjestetään selkeään muotoon, jossa ei kadoteta alkuperäistä tekstiä ja informaatiota. Tämän kautta siirrytään asteittain aineiston konkreettisista ilmauksista abstrakteihin käsitteisiin. Näiden avulla päädytään tulkintaan, jossa aineistoa kuvaa vain yksi yhteinen käsite, teoria. Sisällönanalyysia voidaan tuottaa myös siten, että analyysiprosessissa tarkastellaan sitä, miten haastateltavat keskustelevat tai miten asiatekstissä käsitelty asia sanoitetaan tai miten valokuva esittää kohdettaan. Tällöin ei tavoitella abstraktia kuvausta tutkitusta ilmiöstä, ennemminkin kartoitetaan toisenlaisia tapoja, joilla jotakin asiaa voidaan esitellä. Teoriatieto ei vaikuta aineistossa esiin tuleviin asioihin. Analyysi toimii apukeinona, jolla luodaan aineistoon selkeyttä. (Eskola & Suoranta, 1998.)

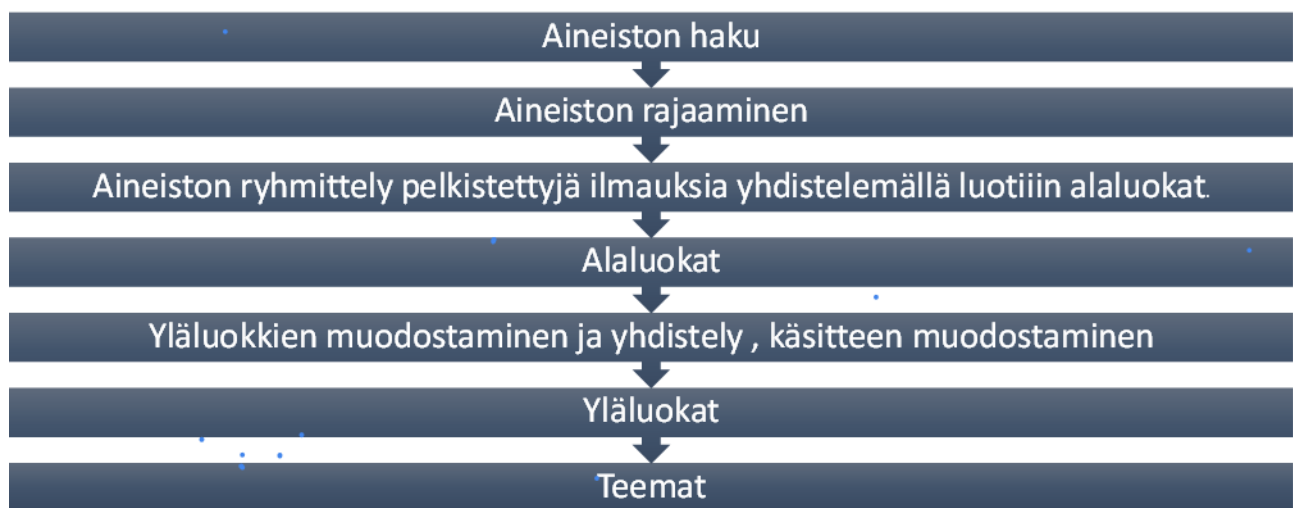
Menetelmän ongelmaksi muodostuu sen objektiivisuus, sillä tulokset ovat viitteellisiä tai kuvaavat kenties vain osaa ilmiöstä. Sisällönanalyysin tarkoitus on selkeyttää ja yhtenäistää tutkittavaa aineistoa sekä antaa siitä tiivistettynä tarkempaa tietoa. Sisällönanalyysille ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan siihen vaikuttavat tutkijan näkemys ja tutkimuskysymys. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Aineistonanalyysi aloitettiin jo aineistoa valitessa ja eteni aineiston alustavaan läpikäymiseen. Aineiston käsittelyssä huomioitiin tutkimuskysymys, jonka mukaisesti aineistoanalyysin käsittely eteni. Kirjallisuuskatsauksen läpi käynnin jälkeen siihen valikoituneista tutkimuksista, raporteista ja kirjallisuudesta tehtiin taulukko, johon on liitetty tutkimusten tarkoitus, tutkimusmenetelmä, johtopäätökset ja tulokset. Taulukossa 3. arvioidaan tutkimusmateriaalin luotettavuutta. (Liite 2. Taulukko 3.)

Taulukoidessani aineistoa nousi esiin alustavia keskeisiä teemoja ja aihepiirejä. Teemoittelin aineistot ja yhdistelin ja vertailin tietoja, ja lopulta niiden pohjalta muodostuivat alaluokat, yhdistävät luokat eli yläluokat sekä johtopäätökset ja tulokset. Esimerkki pelkistämisestä teemoihin on esitetty taulukossa 4. (Liite3.)

Kuvaan seuraavaksi tarkemmin prosessin eri vaiheet. Analyysia tehdessä on aineiston lukemiseen ja käsittelyyn palattu useamman kerran.

Kuviossa 2 havainnollistetaan analyysiprosessin eri vaiheet.

Kuvio 2.

Opinnäytetyöhön valitut tutkimukset ja artikkelit ja kirjat esitellään seuraavassa taulukossa 1.

Taulukko 1. Opinnäytetyöhön mukaan otetut tutkimukset, kirjat ja artikkelit

Kuka tehnyt	Milloin	Nimi	Mikä tutkimus
Tarkkinen Hanna & Forsberg Hannele	Yhteiskunta-politiikka 78 (2013):6	Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa	Artikkeli
Hakkarainen Pekka, Karjalainen Karoliina & Raitasalo Kirsimarja	Yhteiskunta-politiikka 84 (2019):3	Nuorten huumeiden käyttö Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret	Artikkeli

Kärki, Jenni, Lalli Jaana & Heiskanen Marja-Liisa 2014. Nuoret ja päihteiden käyttövarhaisen puuttumisen keinot. Oppaassa Orjasniemi, Tarja.	12 / 2020	Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä. – kohdeilmiöitä, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja	Muu, Erillisteokset
Lalli Jaana, 2014. Nuorten päihteiden käyttöön puuttumisen malli Metsolassa. Oppaassa Orjasniemi, Tarja.	12 / 2020	Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä. – kohdeilmiöitä, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja	Muu, Erillisteokset
Raitasalo Kirsi-Marja, Nuorten päihdeongelmien hoito – katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. (Toim.) Heino Tarja. ja Kirjoittajat, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	2020	Nuorten päihdeongelmien hoito – katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Raportissa, Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa	Muu, Erillisteokset
Maikola, Petra	2021	Alaikäisten huumeiden käyttöön kohdistuvat interventiot	Kandidaatintutkielmat
Ulmanen, Sini	2020	Sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuksia sijaishuollosta ja sen merkityksistä nuorten päihteiden käytölle	Pro gradu -tutkielmat
Pirskanen, Marjatta	2010	Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi - toimintaohjeita 2010	Opas
Hoikkala, Susanna (2011) Ratsauksia ja kusitestejä. Teoksessa Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Satka M. Alanen L., Harrikari T. & Pekkarinen E.	2011	Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta	Muu/ Kirja
Rogers Peter Goldstein Lea	2012	Tunnista nuoren huume- ja alkoholi-ongelmat	Muu/ Kirja
Sanna Rönkä Sanna & Markkula Jaana	2020	Huumetilanne Suomessa 2020	Tilasto ja tutkimustieto Raportti
Bettina von der Pahlen & Jaana Lepistö & Mauri Marttunen. Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Oppaassa Nuorten mielenterveyshäiriöt. Marttunen Mauri, Huurre, Taina Strandholm Thea, & Riitta Viialainen, Riitta(toim.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	2013, Tampere: Suomen Yli-opistopaino Oy.	Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Oppaassa Nuorten mielenterveyshäiriöt. - opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille 2013	Opas

6 Nuorten huumeiden käyttöön puuttuminen

6.1 Mini-interventio

Mini-Interventio tarkoittaa väliintuloa, neuvontaa ja puuttumista. Menetelmän avulla päihteiden käyttö pystytään ottamaan puheeksi, tunnistetaan nuoren huumeiden käyttäminen ja annetaan neuvontaa ja ohjausta vähäiseen käyttämiseen niissä tilanteissa, joissa haittoja ei esiinny vielä merkittävästi. (Heino, 2020, 129.; Kärki, 2014.)

Mini-interventio on lyhytneuvontaa, jos nuori käyttää huumeita. Käyttö voidaan ottaa puheeksi, tunnistetaan riskikulutus ja annetaan neuvoja käytön vähentämiseksi, jos haittaa ei vielä esiinny huomattavasti. (Ulmanen, 2020; Kärki, 2014; Pirskanen, 2010.) Nuoren voimavaroja vahvistetaan ja edistetään nuoren arjen struktuuria, otetaan huomioon riskikäytön ennaltaehkäisyä sekä muiden terveyteen ja sosiaaliseen elämään liittyvien ongelmien karttamista. Nuorta rohkaistaan kertomaan huumeiden käytöstään ja elämäntilanteestaan, joka on johtanut käyttöön. Nuorta kohtaan ollaan ystävällisiä, empaattisia ja hyväksyviä, vaikka omat arvot eivät hyväksyisi huumeiden käyttöä. Tavoitteena on luottamuksellinen suhde nuoreen. (Lalli, 2020, 113; Rönkä & Markkula, 2020.) Nuorelle voidaan tarjota tietoa huumeiden vaikutuksista hyvinvointiin. Nuorta tuetaan ja annetaan käytännön ohjeita huumeiden käytön vähentämiseen. Nuoren kanssa luodaan luottamuksellinen suhde, jossa ei syyllistetä eikä käytetä moralisointia nuorta kohtaan. Jos nuori ei sitoudu muutokseen tai hoitoon, nuorelle selvitetään tilanne ja sen vakavuus. (Pirskanen, 2010.) Nuori asettaa tavoitteet huumeiden käytön vähentämiseksi ja/tai lopettamiseksi, ja tilanteessa otetaan huomioon nuoren ikä. Nuorelle annetaan siis mahdollisuus muuttaa omaa huumeiden käyttöään. Interventiossa on otettava huomioon nuoren itsemääräämisoikeus sekä nuoren kasvu ja kehitys. (Kärki, 2014.)

Mini-interventio koostuu rohkeudesta, päihdetietoudesta, avusta ja myötätunnosta, itsemääräämisoikeudesta ja toiminnallisista ohjeista. (Ulmanen, 2020; Raitasalo, 2020; Kärki, 2020; Pirskanen, 2010.) Mini-interventio käsittää noin 2–3 ohjauksellista tapaamista. Tapaamisen pituutta ei ole määritetty. (Kärki, 2014; Pirskanen, 2010.) Riskikäyttäjille tehdään tarpeen arviointia, jos kulutus on jo haitallista nuoren elämälle. Intervention tavoite on tunnistaa nuoren voimavaroja eri tilanteissa ja käytön eri asteissa. (Lalli, 2014; Pirskanen, 2010.)

Yhtään tehokasta ja vaikuttavaa interventiota tai yksittäistä metodia ei ole kuvailtu lastensuojelussa vastauksena murrosikään kriisityviin ongelmiin. Jokaisen nuoren tilanteeseen ja olosuhteisiin joudutaan käyttämään erilaisia menetelmiä sekä kokonaisvaltaista, perhekohtaista, yksilöityä tukea ja hoito-ohjelmaa, joka ohjaa muutokseen. (Heino, 2020.) Valmiita menetelmiä ei ole saatavilla, vaan jokaisessa lastensuojelun interventiossa räätälöidään oma yksilöllinen interventio. Yhdistämällä menetelmiä saadaan hyviä tuloksia, menetelmien täydentäessä toisiaan. (Maikola, 2021.)

Tärkeä asia nuoren kohtaamisissa on puheeksi otto. Se ei saa olla liian haasteellista, vaan osapuolten tulee ymmärtää toisiaan. Yhteisen arvoperustan luominen hetkeen on suotavaa. Työntekijän omat arvot ja asenteet eivät saa nousta esille, vaan interventiossa käsitellään nuoren ongelmaa arvostavasti. Nuoren ongelmia ei tule vähätellä eikä halveksia. Interventiotilanteisiin liittyy usein valtasuhde, joka voi johtaa nuoren ja työntekijän aseman vastakkainasetteluun. Nuoren on tunnettava, että häntä kohdellaan ihmisenä välittämättä hänen valinnoistaan ja teoistaan. Puuttuminen saattaa aiheuttaa nuoressa vastarintaa. (Ulmanen, 2020; Maikola, 2021.)

6.2 Sosiaalinen vahvistaminen

6.2.1 Sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalinen vahvistaminen on sosiaalista yksilöllistä tai ryhmässä tapahtuvaa yleisten sosiaalisten taitojen harjoittelua ja vahvistamista. Tavoitteena pidetään päihteiden, kuten huumeiden, haittojen vähentämistä. (Ulmanen, 2020; Raitasalo, 2020.) Sosiaalinen vahvistaminen on kytköksissä nuorisolan ehkäisevään päihdetyöhön (Heino, 2020). Avohuollon hoidossa pyritään nuoren päihdehäiriön pysäytykseen yhdestä kolmeen kuukauteen. Avohuollosta siirrytään eteenpäin, mikäli pysäytys ei toimi nuoren kohdalla. (Heino, 2020; Ulmanen, 2020.) Nuoren huumeiden käyttöä määrittelevät eri vaiheet, joista nuori voi joutua seuraavaan vaiheeseen tahtomattaan. Näistä vaiheista puhutaan ammattisanoilla kokeilu, säännöllinen käyttö ja riippuvuus. (Rogers & Goldstein, 2012, 39; Rönkä & Markkula, 2020; Raitasalo, 2020, 96.)

Sosiaalinen vahvistaminen on siis nuoren kokonaisvaltaista elämäntaitojen ja -hallinnan vahvistamista, joita lastensuojelun työntekijöiden tulee osata käyttää (Rogers & Goldstein, 2012).

Näihin ja nuoren osallisuuteen pyritään vaikuttamaan vahvistamalla nuoren voimavaroja lastensuojeluyksikössä. Nuoren arjen ja oman elämän hallinnan tulee olla arjessa strukturoitua, ja nuoren tulee tulla kuulluksi lastensuojelulaitoksessa ollessaan. Nuoren kuuluminen yhteisöön tulee tapahtua turvallisesti. Nuoren arkeen vaikutetaan vahvistamalla nuoren sosiaalisia taitoja sekä käsitteitä ja valmiuksia kieltäytyä huumeiden käytöstä. (Ulmanen, 2020; Rönkä & Markkula, 2020.) Nuoren huumausaineiden käyttämisen kehitystaso on tunnistettava, jotta sosiaalista vahvistamista voidaan hyödyntää. Nuoren kokeilun ja käytön muuttuessa riskikäytöksi ei sosiaalinen vahvistaminen ja ennalta ehkäisy sijaishuollossa ole enää toimiva yhdistelmä. (Rogers & Goldstein, 2012, Rönkä & Markkula, 2020, Ulmanen, 2020.) Jos nuoren huumeiden käyttöön tai käyttäytymiseen liittyy rikollisuutta, väkivaltaisuutta tai tapaturma-alttiutta, tulee käyttöä käsitellä riskikäyttönä. Nuoren kanssa tehtävään ohjaukseen on kiinnitettävä huomiota. Nuoren asenteisiin ei pystytä vaikuttamaan lyhyellä puuttumisella, vaan se vaatii aikaa ja ohjaajan kykyä kuunnella nuorta sekä ymmärtää ja antaa nuorelle aikaa. (Rogers & Goldstein, 2012; Heino, 2020; Raitasalo, 2020, 96.)

Huumeisiin sortuneen nuoren oman identiteetin löytyminen voi olla vaikeaa. Huumausaineet tuovat elämään paljon negatiivisia asioita, joita nuori ei huomaa. Ohjaajan on tärkeää huomata nämä asiat ja kääntää ne nuoren kanssa positiiviseen ja elämänmyönteiseen suuntaan. (Rogers & Goldstein, 2012, 88.)

Itsetunto voi saada kolahduksia, nuoren ihmissuhteet ovat vaikeat ja nuori voi ajautua huumeiden vuoksi viettämään aikaa enemmän ja enemmän yksin. Sosiaaliset suhteet kuihtuvat. Tulevaisuutta ei näy nuoren elämäntaipaleessa. Nuoret omaksuvat huumeisiin liittyvät taidot ja tiedot sekä asenteen sosiaalisessa ympäristössä, johon vaikuttaa oma nuorisokulttuuri. Nuoren omat valinnat huumeiden kokeiluun ja käyttötarkoitukseen lähtevät aina nuoresta itsestään, ja ne on sidottu nuoren elämäntilanteeseen sekä taustatekijöihin, jotka joko suojelevat käytöltä tai vaarantavat sille. (Raitasalo, 2020; Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014.)

Nuoren ymmärrystä erilaisiin päihdyttäviin aineisiin pyritään lisäämään ja samalla vahvistetaan suojaavia tekijöitä. Sosiaalinen vahvistaminen ei ole ainoastaan huumeisiin liittyvää, vaan se koskee kaikkea nuorten kanssa tehtävää työtä. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014.)

Yksilötasolla sosiaalinen vahvistaminen keskittyy nuoren sosiaalisiin luottamuksellisiin suhteisiin, hyvän itsetunnon vahvistamiseen ja oman elämän hallintaan. Ehkäisyssä korostuu nuoren valinnat ja niiden painottaminen. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014.)

Sosiaalinen vahvistaminen käsittää myös itsessään kasvatuksellisen menetelmän, kuten arjen hallinnan, koulunkäynnin ja läheisverkostoon yhteyden pitämisen. Sosiaalisella vahvistamisella pyritään vaikuttamaan arvoihin ja asenteisiin, joilla nuori saadaan etsimään itselleen muita elämäntapoja kuin huumausaineet (Von der Pahlen, Lepistö & Marttunen, 2013.)

6.2.2 Altistavat ja suojaavat tekijät

Mitkä tekijät altistavat nuoren huumeiden käytölle ja mitkä tekijät taas suojaavat häntä ja miksi nuori käyttää huumeita ovat kysymyksiä, joiden avulla voidaan miettiä asiaa ennen altistaviin ja suojaaviin tekijöihin tutustumista. Huumeiden käytön taustalla voi olla monia syitä. Nuoret suhtautuvat uteliaasti ja kokeilunhaluisesti uusiin asioihin, kuten huumeiden kokeiluun. (Rogers & Goldstein, 2012, 42–44.)

Altistavat ja suojaavat tekijät on hyvä tunnistaa ajoissa, mutta viimeistään siinä vaiheessa, kun nuori on sijoitettu lastensuojelulaitokseen huumeiden käytön vuoksi. Tilanteet ja syyt nuorten sijoitukseen ovat erilaisia ja yksilöllisiä, ja suojaavat tekijät niissä muodostuvat eri tavoin. Huolenpidon ei tule kohdistua yksistään päihdehoitoon eikä traumaan, vaan sen tulee olla kokonaisvaltaista huolenpitoa. (Heino, 2020.)

Nuorten kohdalla kaikki päihdeongelmat ovat hoidettavissa. Varhaisessa vaiheessa havaittu ongelma ja siihen puuttuminen tuovat parhaat mahdolliset tulokset. Nuoren huumeiden käyttöön tulee aina puuttua, kun se havaitaan, eikä sitä tule seurata passiivisesti, vaan siihen tulee puuttua aktiivisesti. (Rogers & Goldstein, 2012.) Huolenpidon kannalta on hyvä kartoittaa riski- ja suojaavat tekijät, jotta niihin voidaan syventyä ja aktiivisesti vahvistaa suojaavia tekijöitä, kun taas vähennetään altistavia tekijöitä. (Raitasalo, 2020; Marttunen, Huurre jne.; Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014, 95.)

Altistavat ja suojaavat tekijät pyritään tunnistamaan yksilötasolla heti. Päämääränä tulee olla myös perhe- ja verkostotason identifioiminen, jotta nuoren huolenpito pystytään räätälöimään tilanteen vaatimalla tavalla. (Raitasalo, 2020.)

Riskien ja uhkien huomataan olevan tunnistettavissa, minkä vuoksi peruste niiden tehokkaasta selvittämisestä riittävän aikaisessa vaiheessa on noussut tärkeäksi tehtäväksi. (Raitasalo, 2020).

Ulkoiset riskitekijät, huumeiden käyttöön vaikuttavat riski- eli altistavat tekijät löytyvät usein lapsuudesta, ja tällainen on esimerkiksi vanhempien päihteiden käyttö. Vanhemmat eivät näin kykene asettamaan rajoja, ja vanhemmuuden perusasioissa sekä nuoren ja vanhempien kiintymyssuhteissa on puutteita. Kommunikointitavat ovat puutteelliset ja huonot, vanhemmalla on mielenterveyden häiriöitä ja hän on kasvatuksessa liian vapaamielinen. Myös liian vähän nuoren valvontaa sisältävä kasvatustapa saattavat olla riskitekijä. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014, 96, 97; Ulmanen, 2020.)

Ulkoisiin tekijöihin kuuluvat alkoholin myös vaivaton saatavuus, hinta sekä perheenjäsenten päihdemyönteinen asennoituminen. Ystävä- ja kaveripiiri voi olla myös riskitekijä. Kavereiden huumeiden kokeilu ja käyttö, riskinotto ja sääntöjen vastainen käyttäytyminen vaarantavat nuorta. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014.)

Sisäisiä riskitekijöitä ovat muun muassa lapsuusiän oireilu, eritoten käytöshäiriöongelmat, ylivilkkaus ja masennus, jotka lisäävät huumeiden käytön riskiä myöhemmällä eliniällä. Lapsuusiän mielenterveyden häiriöiden, kuten ADHD:n ja käytöshäiriöiden hoito selvästi vähentää huumeongelmien kasvamisen mahdollisuutta. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014; Ulmanen, 2020.)

Useat eri riskitekijät vaikuttavat suoraan riippuvuuden syntyyn. Niitä voivat olla nuoren persoonaan vaikuttavat asiat, geneettiset taipumukset, perheen heikko toimintakyky tai muut ympäristöseikat. Riskitekijöiden kasautuminen altistaa lisäksi myöhempään päihderiippuvuuteen. (Rogers & Goldstein, 2012, 85–94.)

Nuoren sisäisiin riskitekijöihin voidaan laskea myös nuoren oman itsensä tunteminen eli itseluottamus, haitalliset ihmissuhteet, yksinäisyys ja syrjäytyminen. Nuorilta puuttuu elämäkokemus, jonka avulla hän voi identifioida itsessään riskitekijöitä. Tämä voi luoda myönteisen tilanteen päihteiden käytölle. (Rogers & Goldstein, 2012, 85–94.)

Suojaavia tekijöitä ovat ne, joiden avulla nuori pidättäytyy huumeiden kokeilusta ja käytöstä. Näitä ovat psykososiaaliset tekijät. Suojaaviksi tekijöiksi on havaittu muun muassa vahvat perhesiteet.

Perheessä kunnioitetaan vanhemmuutta, ja vanhempien ja lasten välit ovat hyvät. Vanhempien asenteet huumeiden käyttöön ovat negatiivisia, eivätkä ne ole sallivia. Tällaisessa perheessä vanhemmat pystyvät antamaan nuorelle mallin huumeiden käyttöä vastaan. Nuoren koulumenestys vaikuttaa suojaavana tekijänä, samoin nuoren kaverit ja ystävät. Nuoren harrastukset, joissa ei käytetä huumausaineita, ovat suojaavia tekijöitä. (Kärki, Lalli & Heiskanen, 2014; Ulmanen, 2020.)

Suojaavia tekijöitä ovat myös nuoren luonteenpiirteet ja elämänhallinnan taitoihin liittyvät asiat, kuten hyvät ongelmanratkaisutaidot, empaattisuus ja usko omaan taipumukseen. (Rogers & Goldstein, 2012).

6.3 Lastensuojelulain mukainen rajoittaminen

Lastensuojelu voi rajoittaa nuoren itseään tai muita vaarantavaa käyttäytymistä lastensuojelulain mukaisin toimenpitein, joita voidaan kuitenkin käyttää ainoastaan nuoren ollessa kiireellisesti sijoitettu, huostaanotettu tai hallinto-oikeuden väliaikaisella päätöksellä sijoitettu. Avohuollon tukitoimena sijoitettuun nuoreen ei saa käyttää rajoitustoimenpiteitä. (Lalli, 2014, 109.) Rajoitustoimenpiteiden käyttö näyttää nuorten kohdalla kombinoituvan lähes aina päihteisiin (Forsberg & Tarkkinen, 2013). Nuoreen kohdistuvista rajoituksista sijaishuollossa määritellään lastensuojelulain 11 luvussa.

Lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, joita voidaan käyttää lastensuojelulaitoksessa huumeiden käytön vuoksi, ovat puuttuminen ja ehkäiseminen:

Aineiden ja esineiden haltuunotto: Esimerkiksi huumeiden käyttöön liittyvät aineet ja esineet voidaan ottaa lastensuojelulaitoksen haltuun. Huumausaineisiin käytettäviä esineitä tai niihin luokiteltavia ovat aineet, vesipiiput, lääkeruiskut ja huumeet. (LsL 65 §.)

Yhteydenpidon rajoittaminen: Esimerkiksi nuoren yhteydenpitoa rajoitetaan, jotta hän ei saa yhteyttä henkilöön, joka voi toimittaa hänelle huumeita tai päihdyttäviä lääkkeitä. Nuori ei myöskään itse pysty välittämään kyseisiä aineita. (LsL 62 §.)

Henkilöntarkastus: Tarkastus tehdään, jos on syytä epäillä nuoren kuljettavan päihdyttäviä aineita, huumeita tai vaarallisia esineitä taskuissa, repussa tai vaatteissaan lastensuojelulaitokseen. (LsL 66 §.)

Henkilönkatsastus: Tarkastus tehdään, jos on epäily nuoren päihteiden, huumeiden tai päihdyttävien lääkkeiden käytöstä. Henkilöntarkastus voi olla kliininen tutkimus virtsasta tai syljestä. (LsL 66 a §.)

Liikkumisvapauden rajoittaminen: Esimerkiksi nuori on uhkaillut ”hatkata” tai käyttänyt huumeita tai päihdyttäviä lääkkeitä. Nuorelle annetaan poistumiskielto laitoksen alueelta, jos se on hoidon ja huolenpidon kannalta tarpeen vaatimaa ja se on nuoren edun mukaista. Nuori on vaarantanut kasvuaan ja kehitystään käyttämällä huumeita. (LsL 69 §.)

Eristäminen: Jos nuoren käytös vaarantaa hengen, terveyden tai turvallisuuden, eristäminen on näiden perusteella välttämätöntä. Eristämistä käytetään vain äärimmäisissä tapauksissa. Eristämistä ei voi tehdä ennaltaehkäisevästi. (LsL 70 §.)

Useasti rajoitukset koetaan rangaistuksena, joita ne eivät kuitenkaan ole. Rajoitukset vaativat aina kriittistä pohdintaa ratkaisun tekeville työntekijöiltä. Rajoitustoimenpiteitä tulee käyttää tilanteissa, joissa nuorta ei pysty muuten rauhoittamaan. Tällainen on esimerkiksi itseä tai muita vaarantava aggressiivinen käytös. (Forsberg & Tarkkinen, 2013, 664; Hoikkala, 2012.)

Rajoitustoimenpiteillä puututaan nuoren loukkaamattomuuteen, itseilmaisuuksiin, vapauteen ja sosiaalisia suhteita koskeviin oikeuksiin. Tämä on kirjattu myös Suomen perustuslakiin. (Forsberg & Tarkkinen, 2013, 663; L 11.6. 731/1999, 7 §.)

Lastensuojelulaitoksista karkaa toistuvasti vuosittain Suomessa noin 15 prosenttia nuorista. Rajoitustoimenpiteitä on käytetty ennaltaehkäisevästi, niiden aikana ja jälkeen. Syy poistumiseen on yleensä sama kuin se, mistä sijoituksen tarve on alun perin tullut. (Forsberg & Tarkkinen, 2013.)

Nuori on voinut uhata ”hatkaamisella” eli luvattomalla poistumisella, joten rajoitustoimenpiteillä yritetään ehkäistä hatkaaminen tai sen suunnittelu. Tapahtunut hatkaaminen aiheuttaa monia rajoitustoimenpiteitä. (Heino, 2020.) Nuoren omaisuus voidaan tarkastaa esimerkiksi olinpaikan selvittämistä varten. Nuoren palattua joudutaan usein tekemään **henkilöntarkastus** tutkimalla nuoren laukku ja **henkilönkatsastus** puhalluttamalla tai tekemällä kliininen tutkimus ja huumeeseula virtsasta tai syljestä. (Forsberg & Tarkkinen, 2013.) Näillä toimenpiteillä pyritään estämään aineiden tai luvattomien esineiden kuljettaminen laitokseen, sillä nuori voi tuoda niitä mukanaan luvattoman poistumisen jälkeen. Luvattomaan poistumiseen puututaan **aineiden ja esineiden haltuunotolla** edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen. Hatkaamisesta lastensuojelulaitoksesta seuraa yleensä **liikkumisvapauden ja yhteydenpidon rajoitus**. Näillä turvataan nuoren omaa kasvua ja kehitystä. Jos nuori käyttää vahvasti päihteitä tai muuten on vaaraksi omalle kasvulleen ja kehitykselleen esimerkiksi viiltelyn tai itsemurhayritysten vuoksi, voidaan käyttöön ottaa nuoren **eristäminen**. (Forsberg & Tarkkinen, 2013; Hoikkala, 2012, 255–269.)

Rajoituksilla pyritään takaamaan sekä nuoren oma, että muiden laitoksessa olevien nuorten sekä henkilökunnan turvallisuus. Nuoren itsemääräämis- ja perusoikeudet perustuvat lakiin. Nämä oikeudet tulee tietää rajoitustoimenpiteitä – joiden käytöstä on erikseen säädetty – käytettäessä. Näihin oikeuksiin voidaan puuttua vain laillisin keinoin. (Heino, 2020.)

Nuorten karkaamiset laitoksista ovat tulleet näkyviksi viimeisten vuosien aikana median myötä. Nykyinen lastensuojelulaki edellyttää, että jos lapsi karkaa lastensuojelulaitoksesta, häntä aletaan viipymättä etsiä. Tästä seuraa usein **liikkumisvapauden rajoitus**.

Laki ja yleinen käsitys nuoren eduista eivät aina kohtaa. Normaaliin kotikasvatukseen kuuluvat kotiintuloajat muiden rajojen kanssa. Rajoitustoimenpiteet eivät ole normaaleihin rajoihin kuuluvia, vaikka kotiintuloaikoja noudatetaan laitossijoituksessakin. (Forsberg & Tarkkinen, 2013; Hoikkala, 2012.)

Nuori voi suhtautua omaan huumeiden käyttöön vähättelevästi, sekä läheisten pelkoon, viranomaisten huoleen. Lastensuojelun kontrolloivat toimenpiteet ja hoitoyritykset provosoivat aikaansaaden nuorissa vastustusreaktioita (Maikola, 2021).

Vielä vuoteen 1983 puhuttiin lastensuojelulain mukaisista pakotteista, rajoitteista ja erityisistä rajoitteista, jotka muuttuivat lakiuudistuksen myötä rajoitustoimenpiteiksi turvaamaan nuoren kasvua ja kehitystä (Forsberg & Tarkkinen, 2013). Rajoitustoimenpiteillä pyritään takamaan nuorelle turvallinen kasvu- ja hoitoympäristö. Rajoitustoimenpiteiden käytön johdonmukaisuus on jaettava kolmeen luokkaan: turvallisuuden takaamisen tilanteisiin, kontrollin ja valvonnan tilanteisiin sekä ennakointi- ja rangaistustilanteisiin. (Hoikkala, 2011.)

Lastensuojelulaki velvoittaa pitämään rajoitustoimenpiteistä tarkkaa kirjausta. (Hoikkala, 2011). Dokumentointi on tärkeä osa lastensuojelun työtä. Sen avulla punnitaan ammatilliseettistä suhdetyötä, ja se on yksi tapa lisätä työn läpinäkyvyyttä. Esille tuodaan toimivat käytännöt, ja samalla näkyvät kehittämistyön alueet. Dokumentointi vähentää myös väärinkäytön riskiä. Rajoitustoimenpiteestä tulee saada aina kirjallinen päätös. Päätöksessä mainitaan lait, joihin päätös perustuu. Päätös on valituskelpoinen. (Forsberg & Tarkkinen, 2013.)

6.4 Motivoiva haastattelu ja kognitiivinen käyttäytymisterapia

Nuoren ollessa nuorisokodissa käytettyjä menetelmiä huumeiden ja laittomien lääkkeiden käytön ehkäisyyn ja puuttumiseen on motivoiva työmenetelmä, haastattelu ja keskustelu. Motivoivan haastattelun ovat kehittäneet William Miller ja Stephen Rollnick vuonna 1983 päihdeongelmien hoitamiseen. Kyseessä olevaa menetelmää käytetään myös diabeteksen ja painonhallinnan hoitamiseen. (Maikola, 2021.)

Menetelmää voidaan käyttää yhdessä tai erikseen muista menetelmistä. Menetelmä on vuorovai-
kutustapa, jossa arvostetaan avun ja hoidon tarvitsijaa. Menetelmän avulla pyritään saamaan vaikutuksia nuoren asenteisiin ja käytökseen sekä yleisesti muutokseen huumeiden ja lääkkeiden käyttämisessä.

Lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren päihteiden käytön alussa, tai jo käytön aiheuttaessa riippuvuutta, voidaan menetelmän avulla tunnistaa nuoren omia vahvuuksia, jotta nuori saa itse aikaan muutoksen päihteiden käytössä. Peruseriaatteena on, että kannustamalla ja motivoimalla löytyvät ne tekijät, jotka johdattavat muutokseen. (Lalli, 2014, 112.)

Motivoiva keskustelu ja haastattelu syventyvät nuoreen positiivisen vahvistamisen kautta. Motivoivan keskustelun tulisi olla kautta keskustelun kannustavaa nuorta kohtaan. Keskustelijoiden välillä ei saa olla vastakkaisuuksia, eikä nuorta pidä tuomita. Keskustelussa voidaan esittää kysymyksiä sekä kuunnella kunnioittavasti vastauksia. Nuoren kanssa voidaan pohtia tulevaisuuden päämääriä. Vuorovaikutuksen tukena voi olla lisäksi erilaisia tehtäviä. (Lalli, 2014, 113.)

Motivoivaan haastatteluun eivät kuulu suorat komennot ja määräykset. Ne aiheuttavat nuorella yleensä vastareaktion. (Maikola, 2021.) Motivoivan haastattelun tavoitteena ei ole myöskään saada oikeita vastauksia. Oikeita vastauksia ei ole. Tärkeää on, että nuori huomaa omaa itseään koskevia interventioita. Motivoivassa haastattelussa on tärkeintä nuoren sisäinen motivaatio, sen löytäminen ja kartuttaminen. (Lalli, 2014, 112.) Nuori ei välttämättä tunnista eikä osaa kyseenalaistaa omaa päihteiden käyttöönsä. Tämä voi aiheuttaa ristiriitatilanteita ja väittelyä. Väittelyä tulee välttää, eikä se kuulu motivoivaan haastatteluun. (Lalli, 2014, 113.) Jos väittelyä esiintyy tilanteen kehittyessä, tulee siihen reagoida. Reaktio voi olla esimerkiksi nuoren tunnetilan huomioimista ja sen peilaamista. Väittelytilanteen kehittyessä on hyvä korostaa nuoren omaa vastuuta omasta elämästään sekä vahvistaa nuoren hyvää toimintaa. Aiemmin esille tulleita onnistumisia vahvistetaan. Nuoren voimavarojen selvittäminen ja vahvistaminen ovat motivoivaa työtä. (Lalli, 2014; Kärki, 2014.) Nuori voi asettua puolustamaan omaa päihdekäyttöönsä ja todistelee vanhan tavan jatkamista. Mitä enemmän hän tätä tekee, sitä enemmän hän uskoo perusteluihinsa itsekin. Nuorta voidaan ohjata etsimään hyviä asioita päihteettömyydestä. Työntekijä voi käyttää vuorovaikutuksen tueksi myös erilaisia tehtäviä. (Lalli, 2014.) Nuoreen vaikuttavia tekijöitä on nuoren oma elämä, ja sitä voidaan tarkastella elämänjanaan kautta. Usein sen kautta edetään myös sukutaulun piirtämiseen. Elämään vaikuttaneita asioita tutkitaan ja menneisyyttä kuvaavia asioita merkitään elämänjanaan. Sukutaulun avulla otetaan tarkasteluun nuoreen vaikuttaneita ihmisiä sekä tunteita ja tapahtumia. (Lalli, 2014.) Nuoren oma halu määrittää sen, miten paljon voimavaroja nuori käyttää transformaatioon. Ristiriidat ja motivaatio on tuotava nuorelle esille siten, että nuori havaitsee oman sisäisen motivaation syyt. Nuori havaitsee, mitä muutos voi aikaansaada ja mitä siitä seuraa ja miten hän siitä hyötyy. Työntekijä tekee polarisuuden näkyväksi. Tästä seuraa muutosmotivaatio, joka tuo kokemuksen valinnanvapaudesta. (Lalli, 2014, 114.)

Motivoivan haastattelun perusajatuksena voidaan pitää myös sitä, mikä merkitys päämäärien saavuttamisella on nuorelle ja mitä päihteetön elämä on. Empatia kuuluu asiakkaan kuuntelemiseen.

Peruseriaatteena voi olla myös kyky ymmärtää nuoren valintoja ja tekoja. Tunteiden hyväksyminen ja ymmärtäminen koetaan ratkaisevana toimintamallissa. Työntekijän oma suhtautuminen päihdetyöhön vaikuttaa myös asiakkaaseen eli nuoreen. Työntekijän käyttämä aika on aina eduksi, eikä ajanpuutetta pitäisi olla. Työntekijä ei saa arvioida nuoren valintoja eikä tekoja, vaikka ei hyväksy nuoren huumeiden käyttöä. Asiasta on hyvä keskustella avoimesti ja ymmärtävästi. (Lalli, 2014; Kärki, 2014.)

Menettelytapaa on hyödynnetty myös vahvistamaan nuoren hoitoon kiinnittymistä kognitiivisen käyttäytymisterapian aloitusvaiheessa. Kognitiivisen terapian yhdistämisen motivoivaan haastatteluun on havaittu tuovan hyviä tuloksia nuorten päihteiden hoidossa. (Lalli, 2014; Maikola, 2021.) Yhdistetty kognitiivinen käyttäytymisterapia ja motivoiva haastattelu, perheterapia ja yhteisöllinen hoito osoittivat vähentävän laitonta huumeiden käyttöä (Ulmanen, 2020).

Kognitiivinen terapia yhdistettynä motivoivaan haastatteluun tukee nuorta päihteiden käyttäjää parhaiten. Tuki kohdistuu muun muassa nuoren päihteettömään harrastuksen aloittamiseen. Yhdistetty menetelmä käsittelee myös nuoren retkahduksia, nuoren suhtautumista itseensä ja tulevia muutoksia. Nuoren mielihaluja päihteiden käyttöön pyritään vähentämään yhdistetyllä menetelmällä sekä lieventämällä päihteisiin liittyviä harhakäsityksiä. (Maikola, 2021; Von der Pahlen, Lepistö & Marttunen, 2013.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, ettei motivoivan haastattelun käyttötarkoitus ainoana interventiona ole osoittautunut vaikuttavaksi. Tutkimuksissa on todettu, että eri menetelmiä yhdistämällä saadaan aikaan muutoksia. (Maikola, 2021.) Ulmanen, kandidaatin tutkimuksessaan ilmaisee, että kognitiivinen käyttäytymisterapia ja motivoiva haastattelu osoittivat vähentävän laitonta huumeiden käyttöä. Yhdistämällä eri menetelmiä on saatu päihteiden käyttöön tuloksia. Motivoiva haastattelu pyrkii vähentämään huumeiden käyttöä, kognitiivinen käyttäytymisterapia tukee positiivisen muutoksen vahvistamista esimerkiksi palkkioilla. (Maikola, 2021.)

Suomessa on käytetty huumeiden käytön vähentämiseen perheterapiaa ja kognitiivista käytösterapiaa yhdistettynä motivoivan haastattelun menetelmään. Eri menetelmien käytöstä on saatu hyviä tuloksia kansainvälisesti. Päihdetyötä tehdessä on nuoret erotettava aikuisten vastaavasta. Nuoret

eivät saa altistua eikä verkostoitua lisäongelmille, koska aikuisten päihde asiakkaiden läsnäolo saattaa vaikuttaa nuoreen vahingoittavasti. (Raitasalo, 2020, Maikola, 2021, 20.) Nuorten päihdeongelmat sisältävät myös käytöshäiriöitä -ja ongelmia, jolloin kyseeseen tulee myös kognitiivisen käytösterapian lisänä erilaiset yksilö- ja ryhmämuotoiset sovellukset. (Von der Pahlen, Lepistö & Marttunen, 2013.).

Motivoivan haastattelun tekniikkaa muistaessa, voidaan muistisääntönä käyttää Vahti-sanaa. Sana tulee sanoista vahvistaminen, avoimet kysymykset, heijastava kuuntelu ja tiivistäminen. (Lalli, 2014,114.)

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimusten mukaan laitossijoituksessa käytetään erilaisia menetelmiä huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön puuttumiseen. Menetelmistä vanhimpina mainittakoon lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet. Niiden käyttöä ja historiaa pohtii Susanna Hoikkala kirjassaan Ratsauksia ja kusitestejä. Hoikkalan pohdinnan tulosten perusteella rajoitustoimenpiteitä tulisi käyttää vain silloin, kun se oikeasti on tarpeellista ja niiden käyttö vaatii aina hyvän perustelun. Rajoitustoimenpiteistä on tehty joitain tutkimuksia aikaisemminkin. Susanna Hoikkala on myös kirjoittanut väitöskirjan lastensuojelun rajoitustoimenpiteistä; Historiallinen tapaustutkimus lastensuojelulaitoksen rajoittamis- ja kurinpitokäytännöistä 1950–2000. Kirjoitusajankohdan jälkeen lastensuojelulaki on kuitenkin muuttunut myös rajoitustoimenpiteiden osalta, vaikka samoja rajoitustoimenpiteitä käytetään edelleen. Nuoren haitallisen toiminnan rajoittamista perustellaan käytettäväksi lakiin pohjautuvilla toimenpiteillä. Avoimeksi kysymykseksi kuitenkin jää, mitä on hyvä kasvatus lastensuojelulaitoksissa. Rajoitustoimenpiteiden käyttäminen ja lain noudattaminen ei itsessään kerro hyvästä kasvatuksesta, se on ainoastaan välttämätön, mutta ei riittävä vaihtoehto hyvälle kasvatukselle.

Alaikäisten huumeiden käytöstä löytyy jonkun verran tutkimuksia. Tutkimukset on kuitenkin toteutettu eri tahojen tarpeisiin, jolloin toiminta ei keskity oikein minnekään. Ulmasen tutkimuksen mukaan viitteitä eri menetelmien toimivuudesta kuitenkin on. Mini-interventio puuttumisena, interventiona, on yksi työntekijän oleellisimmista keinoista puuttua nuoren huumeiden käyttöön. Tulosten mukaan yksi tärkeimmistä mini-intervention tarkoituksista on saada nuori huomaamaan oma päihteiden käyttönsä ja tunnistamaan sen tuomat muutokset elämään. Mini-interventiota

voidaan tukea vahvistamalla nuoren sosiaalista toimintaa, jolloin nuorta ohjataan kohti päihdetöntä elämää suojaavia tekijöitä vahvistaen sekä tunnistaen altistavat, nuoren hyvinvointia heikentävät tekijät.

Kognitiivinen käyttäytymisterapia pyrkii ymmärtämään mitä apua nuori tarvitsee. Motivoiva haastattelu liitetään tähän toimintatapaan. Yhdessä nämä tukevat muutosmallia, jolla nuoren elämän hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan. Muutosmallin tavoitteena on lisätä nuoren valmiutta muutokseen saamalla hänet ymmärtämään muutoksen edut sen sijaan, että nuori pyrittäisiin vakuuttamaan muutoksen välttämättömyydestä.

Tärkeintä näissä kaikissa menetelmissä on nuoren oma motivaatio. Sopivaa interventiota suunniteltaessa on hyvä tunnistaa nuoren oma valmius muutokseen. Muutos tapahtuu nuoren omaehtoisia muutoshaluja herättelemällä ja muutokseen suunnattua puhetta vahvistamalla. Jos otetaan näkökulma tietoisuuteen, niin olisi hyödyllistä toteuttaa laadullinen tutkimus aiheesta, jossa kerättäisiin kyselyn ja/tai haastattelun keinoin tutkimuskysymykseen liittyvät asiat, miten puututaan huumeiden käyttöön sijaishuollossa. Tutkimuksen kohteena voisi yhtä hyvin olla työntekijöiden kokemukset kuin nuorten omat kokemukset puuttumisen keinoista. Ennaltaehkäisyn kannalta tieto miksi nuoret käyttävät huumeita tai laittomia lääkkeitä, tutkittavaksi nousee syy, pahan olon helpottamiseksi vai hyvän olon saamiseksi.

Tulosten perusteella voidaan todeta opinnäytetyön tekeminen haastavaksi, sillä alaikäisten päihdekuntoutusta ei ole paljon tutkittu. Tutkimuksen tulosten perusteella syntyi oivalluksia myös omaa, ammatillista, toimintaa kohtaan - työntekijänä laitossijoituksessa päihkeitä käyttävien nuorten parissa ja tunnistaen menetelmiä käytettävän lastensuojelulaitoksissa. Näiden lisäksi jään pohtimaan onko meidän aika hakea ratkaisuja siihen, millä tavoin voimme auttaa nuoria, jotka päätyvät lastensuojelulaitokseen päihteenkäytön vuoksi. Nuorille tulee turvata riittävät päihdepalvelut ja niistä tulee puhua rohkeasti ja avoimesti. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että puuttuminen tapahtuu aina lastensuojelulain perusteella.

Opinnäytetyö on laadittu kirjallisuuskatsauksena ja siihen koottiin tietoa alaikäisten, lastensuojelun asiakkaina olevien ja nuorisokodissa asuvien nuorten huumeiden ja päihdyttävien lääkkeiden käytöstä alaikäisenä. Lisäksi tarkasteltiin huumeiden ja päihdyttävien lääkkeiden käyttöön puuttumisen

keinoja. Tutkimuskysymys on, miten nuorisokodeissa, laitossijoituksessa, alaikäisten asiakkaiden (12–17-vuotiaiden) huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön puututaan?

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyö lähtee aiheen valinnasta, jonka jälkeen muodostetaan tutkimuskysymys. Nämä ovat osa eettisiä ratkaisuja. Tutkimuksessa pohditaan opinnäytetyön vaikutuksia. Tutkimusaineiston analyysi on olennainen osa opinnäytetyön eettisyyden arvioinnissa. (Kallinen & Kinnunen, n.d.)

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tutkimuksen reliabeliuden eli mittauksen toistettavuuden ja validiuksen eli pätevyuden avulla. Reliabelius voidaan todeta muun muassa kahden arvioijan päätyessä samaan tulokseen. Validius tarkoittaa sitä, että on tutkittu sitä, mitä oli tarkoitus tutkia, eli vastaako tutkimus tutkimuskysymykseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008, 227.)

Tieteellinen tutkimus on eettisesti reliabeli ja hyväksyttävä ja tulokset luotettavia, kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen menettelytavan edellyttämällä menettelytavalla. Opinnäytetyössä on noudatettu yleistä huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta ja tulokset arvioidaan sekä esitetään julkisesti. Opinnäytetyön lähdeviitteissä kunnioitetaan muiden tutkijoiden tekemään työtä ja lähteisiin viitataan asiaankuuluvalla tavalla. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6.) Opinnäytetyö on suoritettu eettisesti hyvien käytänteiden mukaisesti. Kun tutkimuksen halutaan olevan eettisesti hyväksyttävä, on tutkimusta tehdessä noudatettava hyviä ja hyväksyttäviä tieteellisiä käytäntöjä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 23.)

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa aineiston analyysissä käytettiin jo olemassa olevaa aineistoa. Tutkimuksen kohderyhmänä eivät olleet ihmiset, joten eettiset kysymykset koskevat luotettavuutta. Tutkimuksen toteutuksessa on kiinnitetty huomio yleistämiseen ja sepittämiseen, koska tutkimuseettinen neuvottelukunta on tiedottanut, että vilppi tarkoittaa tulosten yleistämistä, tekaistujen havaintojen esittämistä. (Hirsjärvi ym. 2012, 26). Opinnäytetyössä on pyritty välttämään vilppiä, laittamalla lähdetiedot asianmukaisesti, taulukoimalla tulokset ja työn toteutuksen erivaiheet. Taulukoinnilla pyrittiin lisäämään opinnäytetyön reliabiliteettia, jolla tarkoitetaan tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2012, 231).

Tutkimustulosten ajantasaisuuteen pyrin vaikuttamaan rajaamalla aineiston viimeisen kymmenen vuoden aikana tuotettuihin tutkimuksiin. Tutkimuksessa käytettiin vuosina 2011–2021 julkaistuja tuloksia. Tutkimusta tehtiin 2021 vuoden loppupuolella, joten kaikkia kyseessä olevan vuoden tutkimuksia ei ollut vielä julkaistu. Yksi yli kymmenen vuotta vanha vertaisarvioitu artikkeli oli mukana perustellusti katsauksessa, sillä se tarjosi tutkimuskysymyksiin elementtejä, joilla on tulosten kannalta oleellista tietoa, tulosten ollessa samansuuntaisia.

Lähteinä opinnäytetyössä on käytetty tieteellisiä tutkimuksia, raportteja ja kirjallisuutta. Lähteet on merkitty asianmukaisesti tekstiin sekä koottu lähdeluetteloon. Luotettavuutta on arvioitu myös arvioimalla kirjoittajien asiantuntijuutta. Aineistoon on otettu mukaan tunnettujen kirjoittajien ja tutkijoiden tutkimuksia ja raportteja. Tutkijoiden luotettavuutta on arvioitu muun muassa akateemisuuden perusteella sekä onko tekijä oman alansa tutkija tai asiantuntija. Aineiston arvioinnissa arvioitiin jokaista aineistoa erikseen analysoimalla aineiston tarkoitus tai tavoite, tutkimusmenetelmä ja keskeiset tulokset sekä arvioimalla aineiston luotettavuutta. Aineiston tieteellisiä tutkimukset ovat objektiivisia ja puolueettomia sekä tiedot ovat perusteltuja ja pohjautuvat tutkimukseen. Aineistossa ei ole käytetty vanhentunutta tietoa. Aineistoa on arvioitu koko tutkimuksen ajan.

Aineiston keruu vaiheeseen vaikuttaneet hakusanat olivat mielestäni hyviä, mutta kriittisesti ajateltuna niitä olisi voinut käyttää myös toisin. Hakusana apuna käytettiin YSO-palvelua. (Suomalainen asiasanasto- ja ontologipalvelu). Hakusanojen tarkentamisen lisäksi hakusanoista muodostettiin hakulausekkeita (ks. taulukko 2, liite1.). Hakutermin huolellisella valinnalla pyrittiin rajaamaan aineistosta se materiaali, joka vastaa tutkimuskysymykseen. Hakutermin valintaan käytettiin avuksi myös kirjaston informaattikkoa. Ennen varsinaista hakua tehtiin koehakuja eri tietokannoista. Jokainen tietokanta toimii vähän eri tavalla, siksi perushakulauseke täytyi muokata jokaiseen tietokantaan sopivaksi. Sen lisäksi aineiston haussa pidettiin saatavuuden tarkastus erillisenä. Opinnäytetyössä oli huomioitava tiedonhakuun käytettävissä olevat resurssit: ajankäyttö-, kustannuskysymykset sekä aineiston saatavuus.

Opinnäytetyön luotettavuutta voi heikentää mahdolliset ulkopuolelle jääneet tutkimukset, jos haku vaiheessa, niiden otsikossa ei ollut termiä nuori/alaikäinen, huumeet ja lastensuojelu. Luotettavuutta heikentäviä seikkoja on myös alkuperäisen aineiston tulkintavaihe. Alkuperäistutkimukset, artikkelit ja kirjat analysoitiin sisällönanalyysin periaatteita noudattaen. Sisällönanalyysissä tehtävän

pelkistämisen ja teemoittelun vaarana on alkuperäisen tarkoituksen muuttaminen. Tulkinat tutkimusaiheesta voivat olla eri tutkijoiden välillä erilaisia, joka lisää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

7.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkimus on edennyt suunnitelmallisesti. Odotin löytäväni enemmän tietoa keinoista ja mahdollisuuksista, joita voisi käyttää nuorten huumeiden ja lääkkeiden päihdyttävän käytön havaitsemisessa ja käyttöön puuttumisessa. Tietoa löytyi riittävästi, mutta tutkimukset ja artikkelit olivat pääasiassa terveydenhoitoalalle sijoittuvia ja kasvatuksellisia menetelmiä oli käsitelty vähemmän.

Aineistoa etsiessäni huomasin, että asiaan liittyviä tutkimuksia oli vähemmän kuin itse ajattelin etukäteen. Tutkimuksista käy ilmi, että lastensuojelu ei aina tunne päihdetyötä riittävästi. Lastensuojelulaitoksissa tehtävä päihdetyö on erittäin haastavaa. Työntekijät eivät välttämättä tunnista lainkaan huumeita tai niiden vaikutuksia eivätkä havaitse käyttöä. Monet laitoksissa asuneet nuoret kertoivat tutustuneensa huumeisiin vasta laitoksessa ollessaan. Tutkimusten mukaan voidaan ajatella, että laitossijoitus korjaa huumeongelman, mutta asia voi olla myös päinvastoin. Huumeiden käyttö voi ”tarttua”. Ongelmat eivät häviä, vaan ne muuttavat muotoaan. On kuitenkin muistettava, että lastensuojelulaitos ei ole katkaisuhuoltoasema, ja monet nuoret tarvitsevat apua päihdeongelman katkaisuun. Päihdekatkaisua tehdään siihen tarkoitettuun päihdehoitoyksikössä. Nuorten ongelmien ollessa moninaisia pyritään nuorta auttamaan vaikuttamalla kaikkiin osa-alueisiin, jotka ovat johtaneet sijoitukseen. Aineistosta nousee vahva mielikuva siitä, että alaikäisten huumeiden käyttöä ei tule käsitellä yhtenä ongelmana, vaan sitä tulee tutkia moniulotteisena kokonaisuutena.

Huumeiden käytön ongelmiin on puututtu, mutta tutkimukset osoittavat, ettei nuorille tarkoitettuja paikkoja ole riittävästi vastaamaan tarvetta. Huumeiden käytön lisääntyessä voidaan ennustaa ongelman kasvavan.

Tutkimusta tehdessä kiinnitin huomiota siihen, ettei julkaisuissa noussut esille kokemusasiantuntijoiden käyttäminen. Omassa työssäni olen havainnut usein, että nuoret ottavat puheeksi kokemusasiantuntijuuden. Nuorten kanssa samalle tasolle päästääkseen voisi olla hyvä käyttää heidän apunaan kokemusasiantuntijoita. Nuoret kokemusasiantuntijat ovat tulleet kehittämään lastensuojelua. Kokemusasiantuntija kehittää lastensuojelua omien kokemusten pohjalta. Nuoret

kokemusasiantuntijat antavat osan omasta elämästään ja kokemuksestaan, tuoden selviytymisen mallia muille. (Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa, 2019.) Nuorten kokemusten jakaminen ja vertaistuen mahdollisuutta voidaan käyttää laitossijoituksessa olevan nuorenkin tueksi päihteettömään elämään.

Nuorten huumeiden käyttö lisääntyy, ja nuoret odottavat usein pääsyä päihdekuntoutukseen tai katkolle. Usein nämä jäävät lastensuojelun toteutettaviksi. Palvelut myös riippuvat paikkakunnasta, missä niitä tarjotaan. Kuntien järjestämät palvelut pitäisi taata jokaisessa kunnassa, jossa apua ja tukea tarvitaan.

Tutkimukseni aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä herättäen myös runsasta, julkista keskustelua lastensuojelusta, nuorten päihteiden käytön ollessa usein esillä. Viimeisimpien uutisten mukaan lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen vaatii lastensuojelulain muutosta kokonaan, joilla lasten oikeuksia ja asemaa Suomessa voisi parantaa. Ajankohtaiseksi asia nousee myös Sosiaali- ja terveysministeriön tiedottaessa lastensuojelulain muutoksista, jotka koskevat varsinkin koulukoteja. Kirjallisuuskatsauksen perusteella päällimmäisenä ajatuksena jää, ettei alaikäisten päihdetyöhön ole riittävästi resursseja ja nuorten kanssa tehtävä päihdetyö vaatii lisää osaamista.

8 Jatkotutkimus

Jatkotutkimusaiheita hahmotellessa nousee mieleen nuorten omat kokemukset lastensuojelusta ja se, miten heidät on kohdattu laitossijoituksessa sekä miten päihteiden käyttöön on pystytty puuttumaan. Nuorten kokemuksista ei löytynyt juurikaan tuloksia. Haavoittuvassa asemassa olevan nuorten haastattelu on varmasti haastavaa eri ongelmien noustessa esille. Nuorten kokemukset heidän kohtaamisestaan ja kohtelustaan ovat myös lähellä aihetta, jolla voisi tutkia nuorten huumeiden käyttöä ja kokemuksia sijaishuoltopaikassa. Tutkimuksista tulee myös ilmi, että nuoren kohtaaminen on ensiarvoisen tärkeää lastensuojelun paikoissa. Yhtenä mahdollisuutena jatkotutkimukselle pidän nuoren päihteiden käyttäjän kohtaamisista laitossijoituksessa, lastensuojelulaitoksen asiakkaana. Kohtaamisten lisäksi päihdetyötä ja -tietoutta on hyvä lisätä, jotta nuoret kokevat saavansa apua ongelmaansa.

Tutkimuksen valossa voidaan sanoa, että on olemassa menetelmiä, joilla nuoren huumeiden käyttöön voidaan puuttua lastensuojelulaitoksessa. Näistä menetelmistä voidaan miettiä, tunnistaako

kaikki ohjaajat, työntekijät tavat puuttua. Työntekijöiden omat kokemukset siitä, saako nuoret tarvittavaa hoitoa ja apua päihteiden käyttöön on tutkimuksen aiheena varteen otettava.

Tahdonvastainen hoito voidaan toteuttaa aina lastensuojelulain mukaan, jos muiden lakien kriteerit eivät täyty. (Ulmanen, 2020). Tahdonvastaista hoitoa käytetään Suomessa, kuitenkin siitä ei ole tutkimuksia tavallisimmissa tietokannoissa. (Marttunen & Pirkola, 2001) Tällaiselle tutkimukselle on selvä tarve. Vapaudenriiston ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisen tulee perustua vain eduskunnan säätämiin lakeihin (Perustuslain 7 § 1999). Nuoren vakavan päihdeongelman ollessa kyseessä, nuoren vältellessä omaa hoitoaan, tulee kyseeseen tahdonvastainen hoito. Nuori ei itse ymmärrä omaa tilannettaan. Tahdosta riippumaton hoito on ainoa keino, jolla voidaan pysäyttää nuoren itseensä kohdistuva haitallinen toiminta. (Marttunen & Pirkola, 2001.) Lastensuojelulaki, mielenterveyslaki ja päihdehuoltolaki luovat yhdistettynä edellytykset nuorten tahdonvastaaiseen hoitoon. Tahdonvastainen hoito voidaan toteuttaa lastensuojelu laitoksessa, koulukodeissa tai erilaisissa perhesijoituksessa, kuten perheryhmäkodissa tai sijaisperheissä. (Marttunen & Pirkola, 2001) Omasta kokemuksesta tiedän, että tahdonvastaista hoitoa toteutetaan Suomessa. Lastensuojelulaki mahdollistaa tämän, kun muut lait eivät enää tue. (Ulmanen, 2020). Eettisesti arveluttavaa on hoitoon ohjaus ja siirrot laitossijoituksesta. Nuorten viettäessä aikaa lastensuojelulaitoksessa, heitä voidaan siirtää sosiaalityöntekijän päätöksellä toiseen paikkaan, jossa tahdonvastainen hoito toteutetaan ilman että nuori saa tietoa ennen siirtoaan. Kuinka paljon eettisesti epäilyttäviä siirtoja, jotka liittyvät huumeiden ja laittomien lääkkeiden käyttöön, tehdään nuorille eri laitosten välillä. Nuori saa usein tiedon sillä hetkellä, kun siirto tapahtuu. Siirrossa voi olla työntekijöiden turvana viranomaistaho. Nuoren henki, terveys ja turvallisuus eivät saa vaarantua. Nuoren itsensä tai muiden vahingoittamien on pystyttävä estämään. (Rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa, n.d.) Eettisesti arveluttavaa tilanteessa on sen tiedottamisen ajankohta. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän esitys, vuonna 2019 uuteen lastensuojelulakiin siirtojen osalta, on että sijaishuoltopaikan valintaan ja sen erityisosaamiseen kiinnitetään huomiota. Näin pyritään saamaan nuori viipymättä sellaisen tuen piiriin, mitä hän tarvitsee. Tällä tavoitellaan siirtojen vähenemistä ja sijaishuollon tarpeen lyhenemistä. (Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti, 2020, 124.)

Jatkotutkimuksena nostaisin esille myös palvelujärjestelmän nuorten osalta – kuinka nuoret pääsevät hoitoon. Onko hoito lääkkeetön vai korvaushoitoa ja toimiiko nuorten saama päihdehoito sellaisenaan vai tuleeko nuorille suunnitella oma päihdehoito palvelujärjestelmään. Nuorisobarometri 2020 palvelujärjestelmistä nuorten osalta todetaan, nuorten hoitoon pääsyn olevan vaikeaa. Palveluita on vähän ja vaikeasti saatavilla. (Nuorisobarometri, 2020). Nuoret eivät voi odottaa, he tarvitsevat päihdehoitoa, johon pääsee nopeasti ja helposti. Nopeuden ja helppouden lisäksi avainsanoiksi on otettava kannustus, merkitys ja sitouttaminen sekä luottamus.

Lähteet

- Althaus, S. & Peltola, R. 2021. Nuorten päihteiden käytön varhainen tunnistaminen ja puheeksiotto. Opas lastensuojelun ammattilaisille. Opinnäytetyö. Viitattu 31.1.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/501471/Althaus Stephanie Peltola Reetta.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/501471/Althaus_Stephanie_Peltola_Reetta.pdf?sequence=2&isAllowed=y)
- Avohuollon asiakassuunnitelma, N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/avohuollon-asiakassuunnitelma>
- Berg, S. & Myllyniemi, S. 2020. Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Valtion nuorisoneuvosto Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 31.1.2022. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/03/nuorisobarometri-2020-web-1.pdf>
- Ehkäisevä lastensuojelu. 2021. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>
- European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs and the EU drugs Agency publish. 2019. Report. Migration and Home Affairs. Viitattu 31.1.2022. https://ec.europa.eu/home-affairs/news/european-school-survey-project-alcohol-and-other-drugs-and-eu-drugs-agency-publish-2019-report-2020-11-11_fi
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino. FIN EISBN: 9789517685047
- Forsberg, H. & Tarkkinen, H. 2013. Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa. Yhteiskuntapolitiikka 78. Viitattu 31.1.2022 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116036/tarkkinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Griffin, K., W. & Botwin, GJ. 2010. Evidence-Based Interventions for Preventing Substance use Disorders in Adolescents. Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America. 19 (3), 505–526.
- Heino, T. 2020. Mikä auttaa?. Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Viitattu 31.1.2022. [Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa \(julkari.fi\)](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Heino, T., Hyry S., Ikäheimo S., Kuronen M., & Rajala R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 31.1.2022. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN ISBN 978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. 15. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huumeista, N.d. Irti Huumeista ry. Viitattu 31.1.2022. <https://irtihuumeista.fi/huumeista/>
- Huostaanotto, 2020. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.12.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

Hoikkala, S. 2011. Ratsauksia ja kusitestejä. Päihde- ja huumevalvontalaitoksessa. Teoksessa Mirja Satka, Leena Alanen, Timo Harrikari & Elina Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 243–278.

Juotasniemi, T. 2016. ” Siellä oli ohjaajatkin pelaamassa..”. Nuorisokotiin sijoitettujen nuorten kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyydestä. ProGradu. Sosiaalityö. Lapin Yliopisto. Viitattu 31.1.2022.

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62352/Juotasniemi.Toini.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Impinen A. & Rönkä S. 2020. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2018. 7.5.2020. Tilastoraportti 4/2020. Viitattu 31.1.2022.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139791/Tr_14_2020_fi%2Bsv.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Joukanen, S. 2015. Lääkkeiden päihdekäytön taustalla on usein traumatisoituminen. Viitattu 31.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129833/1_15%2006-11%20Laakkeiden%20paihdekayton%20taustalla.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kallinen, T. & Kinnunen, T., N.d. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 31.1.2022.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M, Pietilä, A-M, Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 25(4), 291–301.

Karjalainen K. , Hakkarainen, P. ja Salasuo , M. 2018. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Viitattu 31.1.2022. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137660>

Kerkkä T. & Pietarinen E. 21.12.2016. Yle. Yle tutki: Kännykkäsovelluksen avulla myydään kovia huumeita – nettikauppaa käyvät myös alaikäiset. Viitattu 31.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-9363978>

Kiireellinen sijoitus, 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa, 2019. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa>

Kosola, S. Niemelä, E. Niemelä, S. 2018. Päihdekokeilut - normaalia nuoruutta vai alkava häiriö?. Artikkel. Viitattu 31.1.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14288>

Kouluterveyskysely,2020. Terveyden-ja hyvinvoinnilaitos. Viitattu 31.1.2022.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/>

Kärki, J., Lalli, J. & Heiskanen, M-L. 2014. Nuoret ja päihteiden käyttö – varhaisen puuttumisen keinot. Viitattu 31.1.2022. Teoksessa T. Orjasniemi (toim.) Moniammatillisen

päihdetyönkäytäntöjä kehittämässä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. C. Työpapereita 57. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 94–105.

Laine, S. & Pietilä S. 2020. Päihteet lastensuojelulaitoksessa. Osaamista sijaishuoltoon-hanke. Viitattu 31.1.2022. <https://osaamistasijaishuoltoon.fi/sekaisin-paihteet-lastensuojelulaitoksessa/?fbclid=IwAR3NdKER9azB1FknZsMpc-8yvzHX6HjAR5N70jBq-ZTH9VQfk9w--udcZIY>

Lalli, J. 2014. Nuorten päihteidenkäyttöön puuttumisen malli Metsolassa. Teoksessa T. Orjasniemi (toim.) Moniammatillisen päihdetyönkäytäntöjä kehittämässä. Viitattu 31.1.2022. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. C. Työpapereita 57. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 106–123

Lastenkoti, nuorisokoti, N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>

Lasten oikeudet, N.d. Suomen YK-liitto. Viitattu 31.1.2022. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

Lastensuojelu. 2021. Tilastoraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/Lastensuojelu_2020.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Lastensuojelun arvot ja periaatteet. N.d. Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet, N.d. Terveiden -ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>.

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. 2020. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28. Viitattu 31.1.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162414/STM_2020_28_rap.pdf

Lastensuojelun valvonta. N.d. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta>

Lastensuojelulaitokset. N.d. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Lepistö J., Von der Pahlen B., Marttunen M. 2013. Nuorten päihdehäiriöiden hoito. Suom Lääkärilehti 2006;61:2331–8. Viitattu 31.1.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo11263>

Lääkkeiden väärinkäyttö. 2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/paihdetutkimus/tutkimustuloksia/laakkeiden-vaarinkaytto>

L 373/2008. Huumausainelaki. Säädos valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Säädos valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L 1285/2016. Nuorisolaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

L 41/1986. Päihdehuoltolaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1986/19860041>

L 731/1999. Suomen Perustuslaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990731>

L 1326/2010. Terveystietolaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2010/20101326>

L 549/2016 Tupakkalaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 31.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2016/20160549>

Maikola, P. 2021. Alaikäisten huumeiden käyttöön kohdistuvat interventiot. Kandidaatin tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 31.1.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/79217/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202201031000.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Markkula J. & Viskari I. 2020. Ehkäisevä ja haittoja vähentävä huumeet. Raportissa Rönkä, S & Markkula J. Huumeet Suomessa, 2020. Terveystietolaki. Viitattu 31.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa: Marttunen, M., Huurre, T. Strandholm, T., Viialainen, R. (toim.). Nuorten mielenterveysongelmat. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Opas 25. Tampere. Viitattu 31.1.2022. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1

Marttunen, M., Huurre T., Strandholm, T. & Viialainen, R. 2012. Nuorten mielenterveyshäiriöt - Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenese Print; Suomen Yliopistopaino Oy

Marttunen, M. & Von der Pahlen, B. 2013. Päihdehäiriöiden kehittymistä voidaan ehkäistä. Duodecim 129, 2051 - 2056. PDF-dokumentti. Viitattu 31.1.2022. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo11263.pdf>

Miten päihteiden haittoja voidaan vertailla? N.d. Alkoholi, tupakka, riippuvuudet. Terveystietolaki. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/huumeetutkimus/huumeet-ja-lääkeriippuvuudet>

Niemelä, S. 2018. Kannabis päihteinä. Teoksessa Huume- ja lääkeriippuvuudet. Duodecim Oppiportti. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim

Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen. 2019. Espad-tutkimus. Terveystietolaki. Viitattu 31.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/ESPAD_tilastoraportti2019.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Nuortenlinkki.fi. N.d. Bentsodiatsepiinit. Viitattu 31.1.2022. <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/bentsodiatsepiinit>

Pirkola, S. ja Marttunen, M. 2001. Päihteitä käyttävän nuoren tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset. Helsinki: Duodecim. Viitattu 31.1.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo92420>

- Orjasniemi, T. 2014. Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita. Rovaniemi 2014. Viitattu 31.1.2022. [https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61828/Moniammatillisen%20p%C3%A4ihdety%C3%B6n%20k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6j%C3%A4%20kehitt%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4%20Orjasniemi%20Tarja%20\(2\)%20PDFA.pdf?sequence=4](https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61828/Moniammatillisen%20p%C3%A4ihdety%C3%B6n%20k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6j%C3%A4%20kehitt%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4%20Orjasniemi%20Tarja%20(2)%20PDFA.pdf?sequence=4)
- Pirkanen, M. 2010. Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi -toimintaohjeita 2010. Viitattu 31.1.2022. https://thl.fi/documents/605877/3316838/adsume_kayttoohjeet.pdf/9dec081b-85a9-413a-9d55-03017b82d595
- Perhetyö ja tehostettu perhetyö. 2020. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>
- Päihdelinkki.fi. N.d. Tietopankki. Viitattu 31.1.2022. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kannabis>
- Päihdelinkki.fi. 2017. Bentsodiatsepiinit. Viitattu 31.1.2022. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/laakkeet/bentsodiatsepiinit>
- Päihdelinkki.fi. N.d. Perustietoa huumeista. www-sivut. Viitattu 31.1.2022. <https://paihdelinkki.fi/sgn/tietopankki/tietoiskut/perustietoa-huumausaineista>
- Raitasalo, K., Huhtanen, P. & Miekkala, M. 2016. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995-2015. ESPAD-tutkimuksen tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 19/2015. Viitattu 31.1.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-302-572-1.pdf?sequence=1
- Raitasalo K. 2020. Nuorten päihdeongelmien hoito – katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Raportti 12 / 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos Viitattu 31.12.2021. ISBN 978-952-343-569-8. Viitattu 31.1.2022. [Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa \(julkari.fi\)](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-343-569-8.pdf?sequence=1)
- Rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa>
- Rogers, P. & Goldstein L. 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat. Minerva.
- Rovasalo A. 2021. Rauhoittavat lääkkeet (bentsodiatsepiinit) – riippuvuus ja vieroitus. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 31.1.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01048>
- Rönkä, S. & Markkula, J. Huumetilanne Suomessa 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 13/2020. Helsinki 2020. ISBN 978-952-343-577-3 (painettu); ISBN 978-952-343-576-6 (verkkopainettu)
- Salminen, A. 2001. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppisiin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. Verkkopainettu. Viitattu 31.1.2022. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sijaishuollon muodot. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

Sijaishuolto.N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.1.2022.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Sijoitus avohuollon tukitoimena. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 31.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>

Soikkeli, M. & Warssell, L. 2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Laatutähteä kiertämässä. Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. Viitattu 31.1.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104420/KID2013_021_verkojulkaisu.pdf?sequence=1

Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. 2018. Tilastoraportti 2/19. Viitattu 31.1.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137660/Suomalaisten_huumeiden_k%C3%A4ytt%C3%B6_ja_huumeasenteet_2018_tilastoraportti.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Tarnanen, K., Alho, H. & Komulainen, J. 2018. Huumeongelman hoito. Käypä hoito- suosituksen potilasversio. Suomalainen lääkärisseura Duodecim. Viitattu 31.1.2022.
<https://www.kaypahoito.fi/khp00056>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 31.1.2022.
<https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. painos.Helsinki: Tammi

Thomas A. Stacey Dooley Investigates (TV Series) Kids Selling Drugs Online. 2017. BBC News. Viitattu 31.1.2022.

Ulmanen S. 2020. Sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuksia sijaishuollosta ja sen merkityksistä nuorten päihdeiden käytölle. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 31.1.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71888/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202009285963.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valtakunnan syyttäjä (VKS), 2018. Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta. Ohje 2/2018. Viitattu 31.1.2022. <https://syyttajalaitos.fi/vks-2018-2-seuraamuksen-maaraaminenhuumausaineen-kayttorikoksesta>

Liitteet

Liite 1. Tiedonhakuprosessi

Taulukko 2. Tiedonhakuprosessi. Kuvaus tiedonhausta.

Tietokanta	Hakusana(t)	Hakutulokset	Valitut tutkimukset	
Google Scholar	Nuoret, päihteet, nuorisokoti, lastensuojelu	682	2	<p>Kärki, Jenni, Lalli Jaana & Heiskanen Marja-Liisa 2014. Nuoret ja päihteiden käyttövarhaisen puuttumisen keinot. Oppaassa Orjasniemi, Tarja. Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä. – kohdeilmioita, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja</p> <p>Lalli Jaana, 2014. Nuorten päihteiden käyttöön puuttumisen malli Metsolassa. Oppaassa Orjasniemi, Tarja. Moniammatillisen päihdetyön käytäntöjä kehittämässä. – kohdeilmioita, menetelmiä, strategioita ja rajapintoja. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja</p>
	nuoret, huumeet, nuorisokoti, lastensuojelu	190	1	<p>Raitasalo Kirsi-Marja, 2020. Nuorten päihdeongelmien hoito – katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. (Toim.) Heino Tarja. 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa.</p>
Pubmed	Nuoret, päihteet, nuorisokoti, lastensuojelu	0	0	-
Janus	Nuoret, päihteet/huumeet, nuorisokoti, lastensuojelu, rajaaminen/Puuttuminen	269	1	Pirskanen, Marjatta. Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi

				- toimintaohjeita 2010 . Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
Julkari	Nuoret, päihteet/huumeet, nuorisokoti, lastensuojelu, rajaaminen	86	4	<p>Karjalainen Karoliina, Hakkarainen Pekka & Raitasalo Kirsimarja. 2020 Nuorten huumeiden käyttö Tarkastelussa alaikäiset ja täysikäiset nuoret Yhteiskuntapolitiikka 2019.</p> <p>Rönkä S. & Markkula J. (toim) Huumetilanne Suomessa 2020. Raportti 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.</p> <p>Tarkkinen, Hanna Forsberg, Hannele. 2013. Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa</p> <p>Bettina von der Pahlen & Jaana Lepistö & Mauri Marttunen. 2013. Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Oppaassa Nuorten mielenterveyshäiriöt. Marttunen Mauri, Huurre, Taina Strandholm Thea, & Riitta Viialainen Riitta(toim.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.</p>
Finna	nuoret huumeet lastensuojelu puuttuminen	10	3	<p>Rogers Peter & Goldstein Lea, 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat.</p> <p>Hoikkala, Susanna (2011) Ratkaisuja ja kusitestejä. Teoksessa Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Satka M. Alanen L., Harrikari T. & Pekkarinen E. 2011.</p> <p>Ulmanen Sini, 2020. Sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuksia sijaishuollosta ja sen merkityksistä nuorten päihteiden käytölle. Progradu</p>

Google Scholar	Teenage Drugs Child Welfare riskintervention	4	0	
Manuaalinen haku			1	Maikola, Petra,2021. Alaikäisten huumeiden käyttöön kohdistu- vat interventiot. Kandidaatintut- kielmat

Liite 2. Opinnäytetyön aineiston arviointi

Taulukko 3. Opinnäytetyön aineiston arviointi

Tekijä, julkaisuvuosi ja otsikko	Tarkoitus tai tavoite	Tutkimusmenetelmä Muu	Tulokset	Luotettavuus
Kärki, Jenni, Lalli Jaana & Heiskanen Marja-Liisa 2014. Nuoret ja päihteiden käyttövarhaisen puuttumisen keinot.	Tavoitteena päihdetyön tiedon jakaminen		Tiedon jakaminen, päihdetyöhön. Artikkelikehityshankkeille.	Moniammatillisen päihdetyön erikoistumisopintojen opiskelijoiden artikkelit koonnut Tarja Orjasniemi Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Lalli Jaana, 2014. Nuorten päihteiden käyttöön puuttumisen malli Metsolessa.			Lalli kuvaa laitoksen sijoitetun nuorten päihteiden käyttöön puuttumisen mallin kehittämistä Metso- lan lastenkodin nuorten vastaanottoyksikössä.	Moniammatillisen päihdetyön erikoistumisopintojen opiskelijoiden artikkelit koonnut Tarja Orjasniemi Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Rönkä S. & Markkula J. (toim) Huu- metilanne Suomessa 2020. Raportti 2020. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos.	Tavoitteena tiedon ja tutkimusten kokoaminen	Raportti toimii käsikirjana eri huumausaineisiin liittyviin teemoihin aina tilanteesta, politiikasta, rikollisuudesta, huono-osaisuudesta sekä ehkäisystä ja haittojen vähentämisestä hoitoon.	keskeinen huumeita käsittelevä suomalainen tilasto- ja tutkimustieto	Kirjoittajat ovat osa kansallista huume-tietoverkosta, joka raportoi Suomen huume-tilanteesta vuosittain EMCDDA:lle

<p>Tarkkinen, Hanna Forsberg, Hannele. 2013. Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa</p>	<p>Tutkimuksen tehtävänä on tarkastella rajoitustoimenpiteiden käytön määriä, rajoitustoimenpiteiden käytön tosiasiallisia tilanteita sekä perusteluita, joilla rajoitustoimenpiteiden käyttöä oikeutetaan</p>	<p>Asiakirja tutkimus</p>	<p>toimenpiteiden päälinjat, turvallisuuden takaaminen, kontrolli ja valvonta sekä ennakointi ja rangaistus, Rajoitustoimenpiteillä on puututtu päihdeiden käyttöön.</p>	<p>Vertaisarvioitu tieteellinen artikkeli</p>
<p>Raitasalo Kirsi-Marja, 2020. Nuorten päihdeongelmien hoito – katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. (Toim.) Heino Tarja. 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos</p>	<p>Tutkimuksen tavoite on esitellä kansainvälistä kirjallisuutta nuorten päihdeongelmien hoitoon käytettyjen menetelmien tehokkuudesta.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus tuotti muutamia näyttöön perustuvia tutkimuksia (RCT) erityisesti sijoitettujen nuorten päihdehoidosta</p>	<p>Kirjoittaja on YTT, sosiaalipsykologian dosentti, THL: N erikoistutkija Tutkimuskatsaus Kansainvälinen</p>
<p>Bettina von der Pahlen & Jaana Lepistö & Mauri Marttunen. 2013. Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt</p>	<p>Oppaan tarkoitus on tarjota nuorten parissa työskenteleville aikuisille tietoa yleisimmistä nuorten mielenterveyden häiriöistä, helpottaa tukea ja hoitoa vaativan psyykkisen oireilun tunnistamista sekä tarjota käytännönläheistä tietoa näiden nuorten hoidosta.</p>	<p>Tutkimuksia</p>	<p>Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Päihteiden käytön suora yhteys mielen-terveyteen.</p>	<p>Vertaisarvioitu tieteellinen artikkeli</p>
<p>Karjalainen Karoliina, Hakkarainen Pekka & Raitasalo Kirsimarja. 2020 Nuorten huumeiden käyttö Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret Yhteiskuntapolitiikka 2019</p>	<p>Tutkimuksen tavoite Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää 1) kannabiksen käyttöä ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä 2) päihteiden samanaikaisen sekäkäytön yleisyyttä ja yleisimpiä aineyhdistelmiä alaikäisten (15-16-vuotiaat) ja täysi-ikäisten (18-25-</p>	<p>Koottu tutkimuksia</p>	<p>Kannabiksen kokeilu ja käyttö ovat yleistyneet täysi-ikäisillä, mutta eivät alaikäisillä nuorilla. Kahden tai useamman aineen</p>	<p>Vertaisarvioitu tieteellinen artikkeli</p>

	vuotiaat) nuorten ryhmissä.		samanaikainen sekkäyttö oli huomattavasti yleisempää täysi-ikäisillä kuin alaikäisillä nuorilla. Kannabis ja alkoholi sekä alkoholi ja lääkkeet olivat molemmissa ikäryhmissä yleisimmät aineyhdistelmät	
Ulmanen Sini, 2020. Sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuksia sijaishuollosta ja sen merkityksistä nuorten päihteiden käytölle. Progradu	Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella sijaishuollon vaikutusta päihteiden käyttöön sijaishuollossa eläneiden nuorten kokemuspohjalta.	Laadullinen tutkimus	Tutkimustulosten perusteella syntyi neljä erilaista merkityskategoriaa kuvaamaan sijaishuollon merkityksiä sijoitettujen nuorten päihteiden käytön näkökulmasta. Kategoriat ovat sijaishuolto tukena, sijaishuolto kontrollina, sijaishuolto säilyttäjänä sekä sijaishuolto mahdollistajana. Nuorten sijaishuollossa saama päihdehoito ja keinot kontrolloida sekä puuttua nuorten päihteiden käyttöön erilaisin lastensuojelulain mukaisin	Sosiaalityön progradu -tutkielma

			rajoituksin olivat tehottomia.	
Maikola, Petra, 2021. Alaikäisten huumeiden käyttöön kohdistuvat interventiot. Kandidaatintutkielmat	Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää alaikäisten huumeiden käyttöön liittyvät interventiot.	Kirjallisuuskatsaus	Tutkimuksen tulokset osoittavat, että erilaisten interventioiden käyttö alaikäisten päihdehoidossa on vasta kehitymässä.	Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta Kandidaatintyö
Rogers Peter & Goldstein Lea, 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholi-ongelmat.		Kirja	kirja tarjoaa toimivia strategioita ja käytännön ratkaisuja vanhemmille ja niille, joita ongelma koskettaa, jotka joutuvat tunnustamaan kiipeän tosiasian: lapseni käyttää huumeita.	Opas vanhemmille ja kaikille, joita ongelma koskettaa Lea Goldstein, Ph.D., on laillistettu psykologi Rogers Peter Ph.D., on laillistettu psykologi
Hoikkala, Susanna (2011) Ratsauksia ja kusitestejä. Teoksessa Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Satka M. Alanen L., Harrikari T. & Pekkarinen E. 2011.	Rajoitustoimenpiteistä henkilönkatsausta ja erityistä huolenpitoa selvittäessään huume- ja päihdetestauksien toteuttamista lastensuojelulaitoksissa.	Kirja	Valtiotieteiden maisteri Susanna Hoikkala väitteli 12.6.2020 Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa aiheesta Historiallinen taustatutkimus lastensuojelulaitoksen rajoittamis- ja kurinpitokäytännöistä 1950–2000.	Tutkimus Kirjoittaja on -Väitöskirjatutkija -STM:n neuvotteleva virkamies -Valtiotieteiden maisteri

<p>Marttunen, Mauri, Huurre, Taina Strandholm, Thea&Viialainen, Riitta. Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.</p>	<p>Oppaan on tarkoitus antaa tietoa mielenterveysongelmista nuorten parissa työskentelevien aikuisten tueksi ja helpotukseksi hoitotyöhön.</p> <p>Oppaassa käsitellään vaativan psyykkisen oireilun tunnistamista. Tarjotaan lukijalle tietoa, nuorten hoidosta.</p>			<p>Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille</p> <p>Marttunen Mauri on Tutkimusprofessori emeritus. Nuorten mielenterveys, psykiatria, nuorisopsykiatria, Psykiatrinen epidemiologia, Psykiatristen hoitointerventioiden vaikuttavuus. Nuorten itsetuhoisuus</p> <p>Taina Huurre, FT, erikoistutkija Terveiden ja hyvinvoinnin laitos</p> <p>Thea StrandholmPsL, tutkija, THL; erikoispsykologi, psykoterapeutti</p> <p>Riitta Viialainen, FM, kustannustoi- mittaja, THL</p>
--	--	--	--	--

<p>Pirskanen Marja Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi - toimintaohjeita 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.</p>	<p>Toimintaohjeita nuorten päihteettömyyden edistämiseksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa</p>	<p>Tutkimus- ja kehittämisen hanke Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.</p>	<p>Kehitetty Nuorten päihdemittari ja varhaisen puuttumisen toimintamalli</p>	<p>Pirskanen Marjatta. Terveiden edistämisen suunnittelija</p>
---	--	---	---	--

Liite 3. Esimerkki aineiston analyysistä

Taulukko 4. Esimerkki aineiston analyysistä

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty	Alaluokka	Yhdistävä luokka
"karkaamiset laitoksesta sekä päihteiden käyttöön ja tupakointiin liittyvät tilanteet. Rajoitustoimenpiteiden käyttötilanteista suurin osa liittyi päihteiden käyttöön"	Rajoitustoimenpiteitä käytetään usein laitoksesta hatkaamisen vuoksi.	Rajoitustoimenpiteet	Lastensuojelulain mukainen rajoittaminen
"Motivoiva haastattelu on potilaskeskeinen ohjausmenetelmä, jonka tavoitteena on voimistaa yksilön sisäistä motivaatiota muutokseen"	Motivoivan haastattelun tavoite on vahvistaa yksilöä.	Motivoiva haastattelu	Motivoiva haastattelu ja kognitiivinen käyttäytymisterapia
"Tärkeintä on motivoiva asenne ja empaattinen asiakkaan tukeminen kuuntelemalla ja rakentavasti kommentoimalla"	Motivoiva asenne, empaattinen tukeminen, kuuntelemalla ja kommentoimalla.	Mini-interventio	Mini-interventio
"Nuoruusiän päihteidenkäyttöön on myös kaveripiirillä suuri merkitys."	Päihteiden käyttöä tukea kaveripiiri.	Altistavat ja suojaavat tekijät	Sosiaalinen vahvistaminen